

**GAZİ BEDEN EĞİTİMİ
VE SPOR BİLİMLERİ
DERGİSİ**

Cilt
Sayı
Nisan

**VIII
2
2003**

**GAZİ JOURNAL OF
PHYSICAL EDUCATION
AND SPORTS SCIENCES**

Volume
Issue
April

İÇİNDEKİLER

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR
ÖĞRETİMİ**

Öğretmen ve Öğrenci Merkezli
Öğretim ve İzleyen Öğretmenlik
Uygulamasının Aday Öğretmenlerin
Değer Öncelikleri Üzerine Etkileri

3 - 10

Mustafa Levent İNCE
Ahmet OK

**HAREKET VE ANTRENMAN
BİLİMLERİ**

Okçulukta Endislerin Kullanılması:
Bir Derleme Çalışması

11 - 18

Hayri ERTAN

Güreş Eğitim Merkezlerine Yetenekli
Sporcu Seçme Sınavlarında Uygulanan
Testlere İlişkin Bir Araştırma

19 - 32

Mehmet ÖZAL
Kadir GÖKDEMİR
Cengiz ARSLAN
Serdar ORHAN

Futbolcularda Baskın Olan ve
Olmayan Bacakların Kuvvet, Güç,
Sürat ve Esnekliğinin Yeni
Geliştirilmiş Metodlarla Belirlenmesi

33 - 42

Mehmet KUTLU
Alper KARADAĞ

**SPORDA PSİKO-SOSYAL
ALANLAR**

Süper Ligde Oynayan Bir Futbol
Takımı Taraftarlarının Şiddete
Neden Olan Tahrik Olma Unsurları
Üzerine Bir Araştırma

43 - 52

Ertan KILCIGİL
Muhiddin PARTAL

SPOR YÖNETİM BİLİMLERİ

Avrupa Birliği ve Spor

53 - 66

Velittin BALCI

CONTENTS

**TEACHING IN PHYSICAL
EDUCATION AND SPORTS**

Effects Of Teacher and Learner Centered
Instruction and The Following Practice
Teaching On The Value Priorities Of
Prospective Teachers

**MOWEMENT AND TRAINING
SCIENCES**

The Usage Of Indices in Archery:
A Review Article

An Investigation Of Tests Used In
Sportsman Selection Exam For
Wrestling Training Center

To Determine The Force, Power, Sprint
and Flexibility Of Dominant and
Non-Dominant Leg In Soccer Players
With New Developed Methods

**PSYCHO-SOCIAL AREAS IN
SPORT**

A Research About Provocation
Components Cause To Fans
Violence Of A Football Team
In Super League

SPORTS MANAGEMENTS SCIENCES

The European Union and Prort

ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ MERKEZLİ ÖĞRETİM VE İZLEYEN ÖĞRETMENLİK UYGULAMASININ ADAY ÖĞRETMENLERİN DEĞER ÖNCELİKLERİ ÜZERİNE ETKİLERİ

Mustafa Levent İNCE *
Ahmet OK **

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, öğretmen ve öğrenci merkezli öğretim yöntemleri ile işlenen öğretim yöntemleri dersi ve onu takip eden öğretmenlik uygulamasının, aday öğretmenlerin beden eğitimi öğretiminde değer öncelikleri üzerine etkilerini incelemektir. Bu amaçla, 32 beden eğitimi ve spor bölümü son sınıf öğrencisi, öğretim yöntemleri dersi öncesinde seçkisiz örnekleme yöntemi ile öğretmen ve öğrenci merkezli olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Ders, 12 hafta süresince öğretmen merkezli grupta düz anlatım, öğretmen kaynaklı soru ve ödevler ile; öğrenci merkezli grupta ise tartışma, grup çalışmaları, saha gözlemleri ve proje hazırlama yöntemleri ile işlenmiştir. Öğretim yöntemleri dersi bitiminde, ilk ve ortaöğretim kurumlarında 12 haftalık öğretmenlik uygulaması yapılmıştır. Öğretmen adaylarının beden eğitimi ile ilgili değer öncelikleri, öğretim yöntemleri dersi öncesi ve sonrasında ve öğretmenlik uygulamasının bitiminde beden eğitimi Değer Yönelimi Envanteri (Ennis ve Chen, 1993) kullanılarak değerlendirilmiştir. Bu envanter alan uzmanlığı, öğrenme süreci, kendini gerçekleştirme, ekolojik entegrasyon ve sosyal sorumluluk olmak üzere beş altboyuttan oluşmaktadır. İstatistiksel analiz tekrarlı ölçümlerde varyans analizi yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda, her üç ölçüm arasında değer öncelikleri açısından öğretmen ve öğrenci merkezli grupların kendi içlerinde ve gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, öğretim yöntemleri dersi sonunda öğrenci merkezli grubun öğrenme süreci önceliği, öğretmen merkezli gruba göre belirgin bir artış göstermiştir. Öğretmenlik uygulamasının bitiminde ise, bu fark ortadan kalkmış ve her iki grup değer öncelikleri açısından benzer duruma gelmişlerdir. Öğrenci merkezli grubun öğretim yöntemleri dersi sonunda öğrenme süreci değerinde görülen artış, bu yöntem ile eğitilen öğretmen adaylarının beden eğitimi dersinde eleştirel düşünme, öğrenmeyi öğrenme ve problem çözme öncelikli görme eğiliminde olduğunu düşündürmektedir. Bununla birlikte öğretmenlik uygulaması, öğrenci merkezli öğretimle öğrenme sürecinde oluşan öncelik etkisini ortadan kaldırmaktadır.

Anahtar kelimeler: Öğrenci merkezli eğitim, Beden eğitimi, Değer öncelikleri

* ODTÜ, Eğitim Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, ANKARA

** ODTÜ, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, ANKARA

EFFECTS OF TEACHER AND LEARNER CENTERED INSTRUCTION AND THE FOLLOWING PRACTICE TEACHING ON THE VALUE PRIORITIES OF PROSPECTIVE TEACHERS

ABSTRACT

The purpose of this study was to examine the effects of teacher and learner centered teaching methods course instruction and the following teaching practice on the value orientations of prospective physical education teachers. To achieve this goal, 32 senior physical education prospective teachers were randomly assigned into a teacher-centered and a learner-centered group prior to teaching methods course. In the teaching methods course, teacher centered group was taught by lecturing, teacher-initiated questioning and homeworks, while the learner centered group was taught by class discussion, group works, field observations and projects for 12 weeks. Following the course, all subjects participated in a 12-week practice teaching program. For data collection, the Value Orientation Inventory (VOI, Ennis and Chen, 1993) was applied before and after the teaching methods course and at the end of practice teaching. VOI consists of 5 subscales namely; disciplinary mastery, learning process, self actualization, ecological integration and social responsibility. Repeated measures ANOVA was used for the statistical analysis. Results indicated that there was no significant difference in value priorities between the teacher centered and learner centered groups' after the teaching methods course and practice teaching ($p>0.05$). However, learner centered group revealed a trend toward strengtening learning process priority at the end of teaching methods course compared to the teacher centered group. This priority by learner centered group decreased to the level before the teaching methods course at the end of practice teaching, and groups became alike. Strengtened learning process value priority at the end of the teaching methods course shows that learner centered instruction increases critical thinking, learning to learn and problem solving of physical education students as a value priority. However, the context in practice teaching decreases this priority.

Key words: Learner centered education, Physical education, Value orientations

GİRİŞ

Çağdaş eğitim anlayışında, öğrencilerin pasif bilgi alıcısı olma durumundan, eleştirel, yaratıcı, bilimsel ve ilişkisel düşünen, akıl yürüten ve kendi kendine öğrenen bireyler olarak yetiştirilmesine doğru bir değişim olduğu görülmektedir⁽²⁾. Bu durum eğitimde bilgi ve kavramanın ötesinde, analiz, sentez ve değerlendirmeden oluşan üst düşünsel etkinliklerin geliştirilmesine dayanmaktadır⁽³⁾. Bunun başarılabilmesi için ise, bilginin öğretmen tarafından organize edilip düz anlatım yolu ile öğrenciye aktarıldığı öğretmen merkezli öğretim yöntemleri yerine, öğrencinin bilginin üretimi ve yapılandırılmasında doğrudan yer aldığı bireysel, humanistik, bilgisayar destekli eğitim, grup tartışmaları ve problem çözme gibi yöntemleri içeren öğrenci merkezli öğretim yöntemlerinin kullanımı önerilmektedir^(4,5,6).

Öğretmenlerin kullandıkları eğitim-öğretim yöntemleri ve bunları etkileyen değer yargıları kişisel eğitim ve deneyim geçmişlerinden etkilenmektedir^(7,8). Öğretmenlerin, öğretmenlikle ilgili deneyimlerini çağdaş eğitim anlayışı yönünde geliştirmesi beklenen öğretmen yetiştiren kurumlar ise, geleneksel öğretmen merkezli yaklaşımı temel almaları nedeni ile yoğun olarak eleştiri almaktadırlar^(9,10). Eğitim ve öğretimde öğrenci merkezliliğe geçiş için, ilk önce öğretmen yetiştiren

kurumlarda öğretimde reform yapılmasının gerekliliği literatürde sıklıkla vurgulanmaktadır^(3,9,10). Bu bakış açısıyla, öğretmen eğitiminde yapılacak bir değişikliğin, öğretmen adaylarının eğitim ve öğretim ile ilgili değer önceliklerini etkilemesi beklenebilir.

Jewett, Bain ve Ennis (1995), beden eğitimi programlarını etkileyen değer yönelimlerini (value orientations), başka bir deyişle program önceliklerini, beş yönelim içinde görmektedir. Bunlar alan uzmanlığı (disciplinary mastery), öğrenme süreci (learning process), kendini gerçekleştirme (self actualization), ekolojik entegrasyon (ecological integration) ve sosyal sorumluluk (social responsibility)'dur. Ennis'e göre (1996), beden eğitimde alan uzmanlığını öncelikli gören bir öğretmen, beden eğitimi ile ilgili bilgilerin ve değişik hareket formlarının öğrenciye aktarılmasına önem verir. Öğrenme sürecini öncelikli gören bir öğretmen ise, değişik sportif hareket becerilerinin geliştirilmesinin ötesinde, öğrenmeyi öğrenme, hareket, spor, egzersiz ve fiziksel aktivite ile ilgili problemleri çözme becerisinin geliştirilmesine daha fazla önem vermektedir. Kendini gerçekleştirme, ekolojik entegrasyon ve sosyal sorumluluk ise temelde duyuşsal-sosyal amaçları merkeze alan değer yönelimleridir. Kendini gerçekleştirmeye öncelik veren bir beden eğitimi öğretmeni, öğrencinin beden eğitimi uygulamalarıyla kendini gerçekleştirmesini merkeze alırken, ekolojik entegrasyona öncelik veren bir öğretmen, öğrencinin kendisi, sosyal çevresi ve alan bilgisi arasında bir denge kurmasına daha fazla önem verir. Sosyal sorumluluğu öncelikli gören bir öğretmen ise, beden eğitimi dersinde öncelikle sosyal sorumluluk bilincinin gelişmesine yönelir.

Aday ve hizmetindeki öğretmenlerde var olan değer yönelimleri, çalıştıkları ve yaşadıkları ortamların bunlara olan etkileri ve değer önceliklerinin öğretime olan etkisini araştıran tanımlayıcı çalışmalar literatürde yer almaktadır^(12,13,14,15). Ancak, öğretmen eğitiminde öğrenci ve öğretmen merkezli öğretim yaklaşımlarının, değer yönelimi veya değer önceliklerine olan etkisini araştıran ampirik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda, öğretmenlik uygulamasının öğretmen ve öğrenci merkezlilikle etkilenen muhtemel bir değer önceliğine nasıl bir etkide bulunacağı merak konusudur. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, öğretmen ve öğrenci merkezli öğretim yöntemleri ile işlenen öğretim yöntemleri dersi ve onu izleyen öğretmenlik uygulamasının, aday öğretmenlerin beden eğitimi öğretiminde değer öncelikleri üzerine olan etkilerini incelemektir.

YÖNTEM

2000-2001 öğretim yılı birinci döneminde, beden eğitimi öğretim yöntemleri dersini alan ve ikinci dönem öğretmenlik uygulamasına katılan toplam 32 ODTÜ, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü son sınıf öğrencisi çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Beden eğitimi öğretmen adayları, öğretim yöntemleri dersi öncesinde seçkisiz örnekleme yöntemi ile öğretmen ve öğrenci merkezli olmak üzere iki gruba ayrılmıştır (Şekil 1). Oniki hafta süren öğretim yöntemleri dersi, öğretmen merkezli grupta düz anlatım, öğretmen kaynaklı soru ve ödevler ile işlenirken; öğrenci merkezli grupta tartışma, e-posta ile tartışma, grup çalışmaları, saha gözlemleri ve proje hazırlama yöntemleri ile uygulanmıştır^(4,6). Öğretim yöntemleri dersi her iki grupta da araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Yürütülen derslerde öğretmen ve öğrenci merkezli yöntemlerin

envanteri geliştiren kişiden izin alındıktan sonra yapılmıştır. Türkçe'ye çeviri için çeviri-düzeltilme-yeniden çeviri yöntemi kullanılmıştır. Buna göre, önce üç çevirmen birbirlerinden bağımsız olarak envanteri Türkçe'ye çevirmişlerdir. Daha sonra, çevirmenler biraraya gelerek Türkçe çevirileri karşılaştırmış ve gerekli düzeltmeleri yapmışlardır. Türkçe'ye çevrilmiş envanter iki dilli (bilingual) bir çevirmen tarafından yeniden Türkçe'den İngilizce'ye çevrilmiş ve yeni oluşturulan form orijinal formla karşılaştırılmıştır. Son olarak, Türkçe envanter tekrar gözden geçirilmiştir. Bu aşamadan sonra Türkçe envanter toplam 20 beden eğitimi ve spor bölümü son sınıf öğrencisine test-tekrar test güvenilirliği için 2 hafta arayla uygulanmıştır. Buna göre Türkçe envanterin test-tekrar test güvenilirliği alan uzmanlığı için $r = 0.77$, öğrenme süreci için $r = 0.79$, kendini gerçekleştirme için $r = 0.72$, ekolojik entegrasyon için $r = 0.58$ ve sosyal sorumluluk için $r = 0.88$ 'dir⁽¹⁷⁾. Envanter altboyutlarının, bu çalışmaya katılan örneklemin öğretim yöntemleri dersi öncesindeki (ön-test) uygulamaya ait iç tutarlılık düzeyleri; alan uzmanlığı için $a = 0.66$, öğrenme süreci için $a = 0.61$, kendini gerçekleştirme için $a = 0.54$, ekolojik entegrasyon için $a = 0.36$ ve sosyal sorumluluk için $a = 0.82$ olarak bulunmuştur ($n = 32$). Envanterin güvenilirliği alan uzmanlığı, öğrenme süreci, kendini gerçekleştirme ve sosyal sorumluluk altboyutları için yeterli bulunmuştur⁽¹⁸⁾.

İstatistiksel analiz için SPSS for windows, 10.0 sürümü kullanılmıştır. Grupların kendi içinde ve iki grup arasındaki karşılaştırmalar, 2x3 faktörlü, son faktörde tekrar ölçümlü varyans analizi yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Yanılma olasılığı $p < 0.05$ olarak alınmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının yaş ortalaması öğretmen merkezli grupta 24.3 ± 2.1 yıl, öğrenci merkezli grupta ise 24.4 ± 2.3 yıldır.

Öğretim yöntemleri dersinde "Flanders Sınıf İçi Etkileşim Örüntü Ölçeği"⁽¹⁶⁾ ile değerlendirilen ortalama öğretmen etkisi öğretmen merkezli grupta % 92.1 ± 3.7 , öğrenci merkezli grupta ise % 34.9 ± 12.1 olarak bulunmuştur. Öğretmen merkezli grupta öğrenci etkisi % 6.7 ± 3.7 , öğrenci merkezli grupta ise % 64.7 ± 12.3 'dir. Derslere aktif öğrenci katılımı, öğretmen merkezli grupta % 29.8 ± 8.3 , öğrenci merkezli grupta ise % 76.8 ± 15.8 'dir.

Öğretmen ve öğrenci merkezli grupların DYE'nin 5 altboyutuna ait ön-test, ara-test ve son-test sonuçları Tablo I'de ve Şekil 2a-b'de verilmiştir.

Tekrar ölçümlü varyans analizi sonuçlarına göre, öğretim yöntemleri dersi öncesi (ön-test), sonrası (ara-test) ve öğretmenlik uygulaması sonrasında (son-test) ölçülen DYE altboyutları açısından grupların kendi içinde ve her iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$, Tablo II).

TARTIŞMA

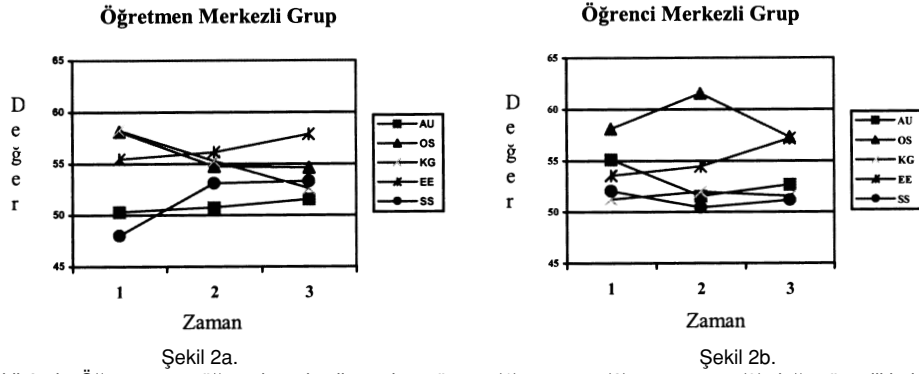
Çalışmamızda, öğretmen ve öğrenci merkezli sunulan öğretim yöntemleri derslerindeki öğretmen etkisi, öğrenci etkisi ve derse aktif öğrenci katılımı değerlendirildiğinde her iki grubun birbirinden sınıf içi etkileşim örüntüsü açısından ayrıştığı görülmektedir. Derslerde kullanılan öğretim yöntemleride Amerikan Psikoloji Derneği (APA, 1995) ve Woolfolk (1995) tarafından tanımlanan öğretmen ve öğrenci merkezli öğretim yöntemleri ile paralellik göstermektedir.

Tablo I. Öğretmen ve Öğrenci Merkezli Grupların Öğretim Yöntemleri Dersi Öncesi (Ön-Test), Sonrası (Ara-Test) ve Öğretmenlik Uygulaması Bitiminde (Son-Test) Değer Yönelimi Envanteri Altboyut Değerleri

Altboyut	Zaman	Öğretmen Merkezli Grup (n=16)	Öğrenci Merkezli Grup (n=16)
		X ± SD	X ± SD
Alan Uzmanlığı	Ön-test	50.31±8.98	55.12±7.42
	Ara-test	50.75±9.41	51.56±10.91
	Son-test	51.56±9.04	52.68±8.72
Öğrenme Süreci	Ön-test	58.12±8.34	58.12±10.26
	Ara-test	54.75±8.35	61.56±6.58
	Son-test	54.62±7.88	57.31±7.85
Kendini Gerçekleştirme	Ön-test	58.25±7.58	51.25±7.23
	Ara-test	55.25±8.65	52.00±7.62
	Son-test	52.62±7.15	51.56±6.09
Ekolojik Entegrasyon	Ön-test	55.43±4.33	53.56±6.69
	Ara-test	56.12±6.03	54.43±6.07
	Son-test	57.87±5.89	57.18±7.54
Sosyal Sorumluluk	Ön-test	48.00±8.46	52.06±12.66
	Ara-test	53.12±9.62	50.43±11.02
	Son-test	53.31±12.66	51.18±12.70

Tablo II. Öğretmen ve Öğrenci Merkezli Grupların Öğretim Yöntemleri Dersi Öncesi, Sonrası ve Öğretmenlik Uygulaması Bitiminde Değer Yönelimi Envanteri Altboyut Değerlerinin Tekrar Ölçümlü Varyans Analizi Sonuçları

Altboyut	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	F	p	Eta ²
Alan Uzmanlığı	Grup	40.500	1	0.629	0.43	0.02
	Zaman	39.812	2	0.690	0.49	0.02
	Grup X Zaman	79.188	2	1.373	0.26	0.04
Öğrenme Süreci	Grup	80.220	1	1.871	0.18	0.06
	Zaman	100.646	2	1.301	0.28	0.04
	Grup X Zaman	188.396	2	2.436	0.10	0.08
Kendini Gerçekleştirme	Grup	113.753	1	2.941	0.09	0.09
	Zaman	113.771	2	2.294	0.11	0.07
	Grup X Zaman	144.271	2	2.909	0.10	0.09
Ekolojik Entegrasyon	Grup	16.056	1	0.899	0.35	0.03
	Zaman	158.521	2	2.609	0.08	0.08
	Grup X Zaman	6.521	2	0.107	0.89	0.00
Sosyal Sorumluluk	Grup	0.500	1	0.005	0.94	0.00
	Zaman	87.521	2	0.801	0.45	0.03
	Grup X Zaman	224.438	2	2.054	0.14	0.06

Şekil 2a-b. Öğretmen ve öğrenci merkezli grupların ön-test(1), ara-test (2) ve son-test (3) değer önceliklerindeki değişimler. AU: Alan uzmanlığı, OS: Öğrenme süreci, KG: Kendini gerçekleştirme, EE: Ekolojik entegrasyon, SS: Sosyal sorumluluk.

Bu çalışmada öğrenci ve öğretmen merkezli olarak işlenen öğretim yöntemleri dersi başında ve sonunda ve izleyen öğretmenlik uygulaması bitimin'de DYE ile değerlendirilen değer önceliklerinde grupların kendi içinde ve gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır. Ancak, öğretmenlik uygulaması sonunda ÖS'ye verilen önceliğin öğrenci merkezli grupta güçlendiği buna karşın öğretmen merkezli grupta azaldığı görülmektedir. Bu durum, öğrenci merkezli eğitim alan öğretmen adaylarının beden eğitimi değer önceliklerinin spor, fiziksel aktivite ve hareket ile ilgili problem çözme ve öğrenmeyi öğrenme yönünde etkilendiğini göstermektedir. Ayrıca, beden eğitimi derslerinde öğretimle ilgili verecekleri kararların temelde bu amaca ulaşma yönünde olacağını; derslerinde de bunlara ulaşmada etkin olduğu ifade edilen⁽¹⁹⁾ yardımcı buluş ve buluş yöntemlerini kullanmaya daha yatkın olabileceklerini düşündürmektedir. Gruplar arasında bir farklılaşma eğilimi görülmesine karşın, istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmaması, Wideen, Meyer-Smith ve Moon'un (1998) kısa süreli (1 yıldan az) uygulamalarda istatistiksel bir fark bulma ihtimalinin düşük olduğu yorumunu da desteklemektedir.

Çalışmamızda öğretmenlik uygulaması, değer öncelikleri açısından her iki grubuda benzer bir duruma getirmiştir. Bu durum, içinde bulunulan ve çalışılan ortamın öğretmen adaylarını aynı yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu sonuç, öğretmenlerin değer yönelimlerinin çalıştıkları ortamdaki etkilendiğini gösteren çalışma bulgularını da desteklemektedir^(12,14). Sunulan çalışmada, öğretmenlik uygulaması herhangi bir değer yöneliminin belirgin olarak öne çıkmasına neden olmamıştır.

Sonuç olarak, öğretim yöntemleri dersinde öğrenci merkezli öğretim, öğretmen adaylarının beden eğitiminde öğrenme süreci değer yönelimine verdikleri önemi güçlendirme yönünde bir etkide bulunmaktadır. Öğretmenlik uygulaması deneyimi ise bu etkiyi zayıflatmaktadır. İleride yapılacak çalışmalarda, öğrenci merkezli öğretim uygulamasının bir yıl veya daha fazla uygulanması, mümkünse bir dersle sınırlı değil öğretmen yetiştirme programının tamamının bu şekilde uygulanması ve etkinin değerlendirilmesinde, nicel araştırma yöntemleri yanında nitel araştırma yöntemlerinde kullanılması yerinde olacaktır.

KAYNAKLAR

1. Ennis, C. D., Chen, A. (1993). Domain Specifications and Content Representativeness of the Revised Value Orientation Inventory. *RQES*, 64(4), 436-446.
2. Koutselini, M. (1997). Contemporary Trends and Perspectives of the Curriculum; Towards a Meta-Modern Paradigm for Curriculum. *Curriculum Studies*, 5(1), 87-101.
3. Daniel, M. F., Bergman-Drewe, S. (1998). Higher-Order Thinking, Philosophy, and Teacher Education in Physical Education. *Quest*, 50, 33-58.
4. American Psychological Association (1995). *Learner-Centered Psychological Principles: Guidelines for the Teaching of Educational Psychology in Teacher Education Programs*. Washington DC: American Psychological Association.
5. Eggen, P., Kauchak, D. (1999). *Educational Psychology* (4. basım). New Jersey: Prentice-Hall Inc.
6. Woolfolk. A. E. (1995). *Educational Psychology* (6. basım). Boston: Allyn and Bacon.
7. Cruickshank, D. R., Bainer, D., Metcalf, K. (1995). *The act of Teaching* (s. 3-14). McGraw-Hill Inc.
8. Wideen, M., Mayer-Smith, J., Moon, B. (1998). A Critical Analysis of the Research on Learning to Teach: Making the Case for an Ecological Perspective on Inquiry. *Review of Educational Research*, 68(2), 130-178.
9. Casey, M. B., Howson, P. (1993). Educating Preservice Students Based on Problem-Centered Approach to Teaching. *Journal of Teacher Education*, 44(5), 361-369.
10. Putnam, R. T., Borko, H. (2000). What do New Views of Knowledge and Thinking Have to Say About Research on Teacher Learning?. *Educational Researcher*, 29(1), 4-15.
11. Jewett, A. E., Bain, L. L., Ennis, C. D. (1995). *The Curriculum Process in Physical Education*. Madison: Brown and Benchmark.
12. Ennis, C. D. (1996). A model Describing the Influence of Values and Context on Student Learning. In S. J. Silverman, C. D. Ennis (Editör), *Student Learning in Physical Education* (s. 127-148). Champaign, Illinois: Human Kinetics.
13. Behets, D. (2000). Value Orientations of Physical Education Preservice and Inservice Teachers. *Journal of Teaching in Physical Education*, 20, 144-154.
14. Ennis, C. D., Chen, A. (1995). Teachers' Value Orientations in Urban and Rural School Setting. *RQES*, 66(1), 41-50.
15. Solmon, M. A., Ashy, M. H., (1995). Value Orientations of Preservice Teachers. *RQES*, 66(3), 219-230.
16. Flanders, N. A. (1970). *Analyzing Teaching Behavior*. Reading, Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company.
17. İnce, M. L. (2002). Öğretmen ve Öğrenci Merkezli Öğretimin Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Üzerine Etkileri. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
18. Murphy, K. R., Davidshofer, C. O. (1998). *Psychological Testing* (4. basım). Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey.
19. Mosston, M., Ashworth, S. (1994). *Teaching physical education* (4. basım). New York: Macmillan College Publishing Company.

OKÇULUKTA ENDİSLERİN KULLANILMASI BİR DERLEME ÇALIŞMASI

Hayri ERTAN *

ÖZET

Okçuluk, ortaya konulan tüm hareketlerin sabit bir sıra izlediği ve başarının tekrar edilebilir hareket örüntülerinin sergilenmesine bağlı olduğu bireysel bir spor branşıdır. Ok atma hareketinin analiz edildiği çalışmalarda, dünya çapında okçularda yapılan Elektromiyografik (EMG) analizlerde (T.K. ve R.M.) elde edilen veri-lere göre deltoid kasının biceps kasından fazla çalıştığı gözlenmiştir (Nishizono, 1987). Carlsöö (1975) yaptığı çalışmasında ok atışı sırasında deltoid kasının ok atma hareketinin oluşma-sında (çekiş, nişan alma ve bırakış) önemli rol oynadığını ortaya koymuştur (Hennessy & Parker, 1990). Yayın gerilmesi sırasında sağ ve sol omuzda kas ve kemik yapılaraya düşen yük miktarı yapılan hareketin ekonomik olmasını etkileyen önemli faktörlerden birisidir. Sağ kolla giriş geriye doğru çekilirken sol kol ile de yay ileri doğru itilmektedir. Bu çalışmada, bir ok atışı sırasında kaslara (M) ve eklem yapısına (J) düşen yük miktarı kabaca hesaplanmaya çalışılmıştır. Kas kuvveti-yük ve eklem yapısı-yük arasındaki açılal fark arttıkça kaslara düşen yük miktarının arttığı, aksi durumda ise bu miktarın düştüğü gözlenmiştir. Okçuluk sporu için de vücut endislerinin belirlenmesi ve bu spor branşı için de uygun fiziksel özellikleri taşıyan sporcuların ortaya çıkarılması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okçuluk, Okçuluk Biyomekaniği, Endisler, Kassal Analiz.

THE USAGE OF INDICES IN ARCHERY: A REVIEW ARTICLE

SUMMARY

Archery can be described as static sport, which involves stable sequence of performed movement patterns. The success in archery is mainly affected from the reproducible movements. Researches in which archery shooting movement was analyzed stated that M. Deltoideus contracted higher than that of M. Biceps Brachii (Nishizono, 1987). Carlsöö (1975) founded that M. Deltoideus had a major role in arrow shot movements (drawing, aiming, and release). The amount of load on muscle and bone component of both shoulders was found to be one of the basic elements of economical movements in archery. The bowstring is drawn back by drawing arm and the bow is pushed forward by bow arm simultaneously. The amount of load was calculated on muscle (M) and joints (J) during shooting an arrow in this study. An increase in angles between the muscular force-load and the joint-load caused an increase of load on muscular components of shoulders. The angular decrease resulted in decreased load on muscles. It is suggested that appropriate body indices should be decided and archers with suitable body composition should be found out.

Key Terms: Archery, Archery Biomechanics, Indices, and Muscular Analysis

* ODTÜ Eğitim Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, ANKARA

1. Giriş

Bir ok atışı sırasında, basit bir harekette birçok nöromusküler aktivite vardır. Nörofizyolojik olarak, bir ok atma hareketi, tipik tonik boyun refleksinde stabil bir duruştur. Bir okçuluk yarışmasında yüksek puan elde edebilmek için, dengeli olmak ve atış esnasında yüksek oranda aynı hareketleri tekrarlayabilmek gerekir (Martin ve ark., 1990). Okçulukta atış için; yayın tutulması, çekiş, tam çekiş, nişan alma, bırakış ve atışı devam ettirme aşamalarından bahsedilebilir. Bu aşamalar hareketlerin stabil sırasındır ve istemli sırasındır ve istemli hareketlerde motor kontrol ve beceri sergilenmesinde uygun çalışmadır (Nishizono, 1987; Mann & Littke, 1989; McKinney & McKinney, 1997).

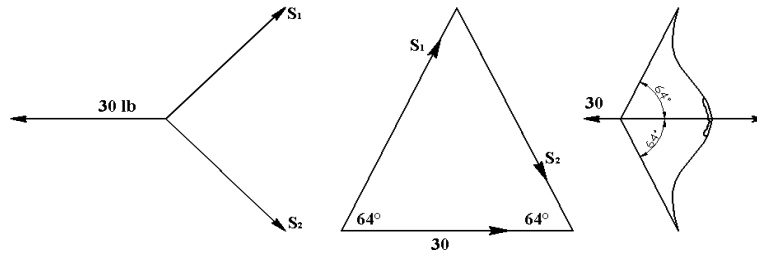
Ok atma hareketinin analiz edildiği çalışmalarda, dünya çapında okçularda yapılan Elektromyographik (EMG) çalışmalarda (T.K. ve R.M.) elde edilen veri-lere göre deltoid kasının biceps kasından fazla çalıştığı gözlenmiştir (Nishizono, 1987). Carlsöö (1975) yaptığı çalışmasında ok atışı sırasında deltoid kasının ok atma hareketinin oluşma-sında (çekiş, nişan alma ve bırakış) önemli rol oynadığını ortaya koymuştur (Hennessy & Parker, 1990).

Bahsedilen veriler doğrultusunda önce okçuluğun biyomekaniği üzerinde durulacak ve daha sonrada ok atışının meydana gelmesinde önemli rol oynayan "Deltoid" kasına (hem sağ ve sol omuzda) verili bir çekiş ağırlığında düşen yük miktarı hesaplanmaya çalışılacaktır. Ayrıca bu yük miktarını etkileyebileceği düşünülen faktörler üzerinde durulacaktır. Bu hesaplamalar doğrultusunda okçuluk sporu için anatomik avantaj sağlayacağı öngörülen vücut yapısı üzerinde durulacaktır.

2. Okçuluk Biyomekaniği

Yayın gerilmesi sırasında sağ ve sol omuzda kas ve kemik yapılar düşen yük miktarı yapılan hareketin ekonomik olmasını etkileyen önemli faktörlerden birisidir. Sağ kolla kiriş geriye doğru çekilirken sol kol ile de yay ileri doğru itilmektedir. Burada sporcunun bir itiş-çekiş dengesi kurması gerekmektedir. Okçulukta itiş-çekiş dengesinin sağlanması aşamasında ortaya konulan mekanik yapılar bazı problem durumları ortaya konularak hesaplanmaya çalışılacaktır. Öncelikle kirişin gerilmesi sırasında ortaya konulması gereken kuvvet üzerinde durulacaktır.

Problem Durumu 1: Kirişlerin alt ve üst tarafları arasındaki açının 128° olduğunu farz edilerek, okçu tarafından 30 lb'lik bir kuvvetle geriye doğru çekilen kirişe düşen yük miktarının hesaplanması (Şekil 1).

Şekil 1: 30 lb'lik bir çekiş ağırlığında kirişe uygulanan yük miktarı.

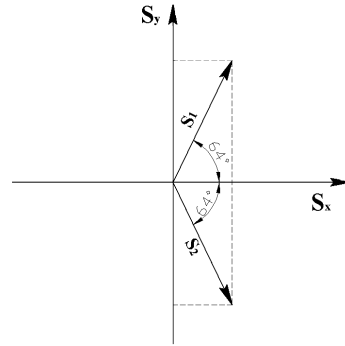
$$\begin{aligned}\Sigma F_y &= 0 \\ S_1 \sin 64^\circ - S_2 \sin 64^\circ &= 0 \\ S_1 &= S_2 \\ \Sigma F_x &= 0 \\ S_1 \cos 64^\circ + S_1 \cos 64^\circ - 30 &= 0 \\ 2 S_1 \cos 64^\circ &= 30 \\ S_1 &= \frac{30}{2 \times 0.4384} = \frac{30}{0.8768} \\ S_1 &= 34.2 \text{ lb}\end{aligned}$$

Yukardaki hesaplamalar yapılırken aşağıdaki matematiksel doğrulardan yola çıkılmıştır.

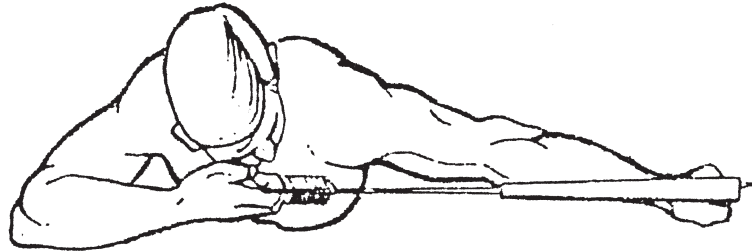
$$\cos 64 = \frac{S_x}{S_1}$$

$$S_x = S_1 \cos 64$$

$$S_y = S_1 \sin 64$$

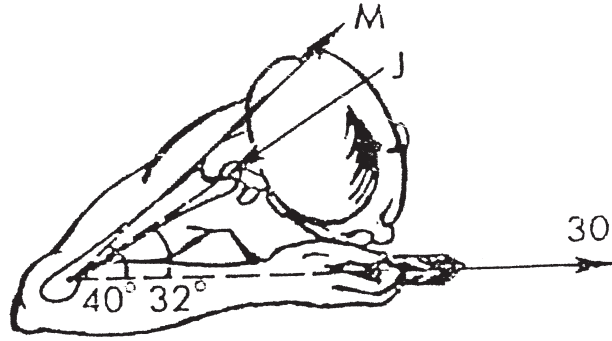

Problem Durumu 2: Yay gerilirken sağ kol, omuzdaki horizontal abductor kaslar tarafından geriye doğru çekilmektedir. Bir fotoğraftan kas kuvvetinin (M) ve eklem kuvvetinin (J) yönü kabaca tahmin edilmiştir (Şekil 2). Eklem kuvvetinin hareket yönü, kas kuvveti ile ağırlığın (yükün) kesişme noktasından geçmek zorundadır (Şekil 3). Bu anlamda, J aslında Glenohumeral Eklemde basınçla oluşan kuvvetin bileşkesidir ve eklemi saran yapılar omuzun uygun pozisyon da kalmasını sağla-makta ve onu stabilize etmektedir (Williams, 1962).

Şekil 2: 2. ve 3. problem durumlarında analiz edilen yay çekme hareketi.

Sağ omuzda Deltoid Kasının arka huzmelerine düşen yük miktarının hesaplanması aşağıda gösterilmiştir (Şekil 3).

Şekil 3: Kolu horizontal abdüksiyonda tutmak için gerekli kas kuvvetinin analizi. M: Deltoid kasının arka huzmeleri, J: Glenohumeral eklemdaki güç.

$$\Sigma F_y = 0$$

$$M \cos 40^\circ - J \sin 32^\circ + 30 = 0$$

$$\Sigma F_x = 0$$

$$M \sin 40^\circ - J \cos 32^\circ = 0$$

$$J = \frac{M \sin 40^\circ}{\cos 32^\circ}$$

Birinci formülde J'yi yerine koyarsak;

$$M \cos 40^\circ - \frac{M \sin 40^\circ}{\cos 32^\circ} \cos 32^\circ + 30 = 0$$

$$M [\cos 40^\circ - \frac{\sin 40^\circ}{\cos 32^\circ} \cos 32^\circ] + 30 = 0$$

$$0.261 M = 30$$

$$M = 115 \text{ lb}$$

Not: Aynı hesaplamalar J Kuvveti için yapıldığında J kuvvetinin ise 139 lb olduğu ortaya çıkmaktadır.

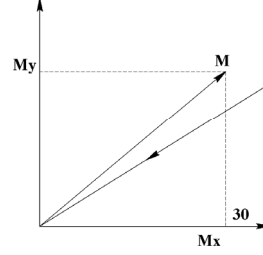
Problem durumu 2'deki hesaplamalar yapılırken aşağıdaki matematiksel doğrulardan hareket edilmiştir.

$$M_x = M \cos 40^\circ$$

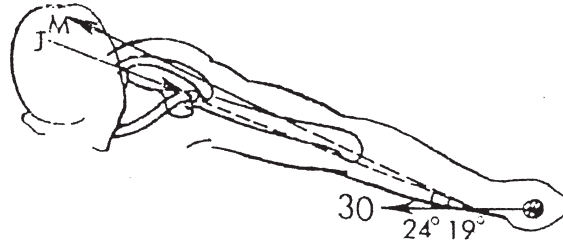
$$J_x = J \cos 32^\circ$$

$$M_y = M \sin 40^\circ$$

$$J_y = J \sin 32^\circ$$

Problem Durumu 3: Yayın, kirişin geriye hareketi sırasında sol kolun uzantısı şeklinde bir kuvvet uygulama-sından oluşan kuvvet, Humerusu Scapulanın dış kenarına doğru itme eğiliminde olacak ve bir başka kuvvette kolu göğüs yönünde horizontal addüksiyon yapmaya zorlayacaktır. Kolun horizontal addüksiyonunu engellemek için deltoid kasının arka huzmeleri tarafından ne kadar kuvvet ortaya koyduğu aşağıda hesaplanmıştır (Şekil 4).

Şekil 4: Sol kolda horizontal abdüksiyonu devam ettirmek için gerekli kas kuvvetinin analizi. M: Deltoid kasının arka huzmeleri, J: Glenohumeral eklemdaki güç.

$$\Sigma F_x = 0$$

$$J \cos 19^\circ - M \cos 24^\circ - 30 = 0$$

$$\Sigma F_y = 0$$

$$M \sin 24^\circ - J \sin 19^\circ = 0$$

$$J = \frac{M \sin 24^\circ}{\sin 19^\circ}$$

Birinci formülde J'yi yerine koyarsak;

$$M \frac{\sin 24^\circ}{\sin 19^\circ} \cos 19^\circ - M \cos 24^\circ - 30 = 0$$

$$M \left[\frac{\sin 24^\circ}{\sin 19^\circ} \cos 19^\circ - \cos 24^\circ \right] - 30 = 0$$

$$M \left(\frac{\sin 24^\circ}{\sin 19^\circ} 0.945 - 0.913 \right) - 30 = 0$$

$$0.263 M = 30$$

$$M = 114 \text{ lb}$$

Burada J kuvveti 1.248 M yada 142 lb olacaktır. Eğer Scapulanın düz yüzeyi ile Humerus aynı hizaya sokulursa, Serratus Anterior tarafından Scapular abduksiyon için uygulanacak kuvvetle yaklaşık beş kez yay gerilebilir (Willaims, 1962).

3. Tartışma

Yukarıda bir ok atışı sırasında kaslara (M) ve eklem yapısına (J) düşen yük miktarı kabaca hesaplanmaya çalışılmıştır. Bunların sunulmasındaki asıl amaç; kaslara ve eklem yapısına düşen yük miktarlarını ayrı ayrı ve kesin olarak hesaplamak değil, kaslar ve eklem yapıları arasında kuvvetin uygulanış yönüne göre oluşan açısal farklılıkların ne gibi sonuçlar ortaya çıkaracağını gözler önüne sermektir. Bu doğrultuda ise mekanik avantaj sağlayıcı anatomik yapı üzerinde durulacak ve bu özellikleri tanımlama da hangi Endislerin nasıl kullanılabileceği konusunda öneriler getirilecektir.

Gerek sağ ve gerekse sol omuzda kas kuvveti ile yükün kesişme noktalarından geçen ve ikinci bir kuvvet kaynağı olan eklem yapısı ile kas kuvvetinin uygulanış yönü arasındaki açısal fark arttıkça kaslara düşen yük miktarı da artmaktadır. Başka bir deyiş ile, bahsedilen açısal fark azaldıkça kaslara düşen yük miktarı da azalmaktadır. Buradan hareketle, açısal farkın azaltılmasının yorgunluğun ortaya çıkışını geciktireceği, bunun da sporcunun performansını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Yukarıda ortaya konulan matematiksel nedenlerden ötürü, okçuluk antrenör ve eğitimcilerinin öncelikle sporcu seçiminde, açısal farkı azaltıcı bir tedbir olarak, ön kolu koluna oranla daha uzun olan veya dar omuz yapısına sahip olan bireyleri tercih etmeleri önerilmektedir. Bununla birlikte, antreman programlarına bu açısal farkı azaltacak çalışmalarını koymalarının mevcut sporcularının performanslarına olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4. Okçulukta Endislerin Kullanılması

Antropometrik anlamda endisler, bir ölçümün diğerine oranı olarak bilinir. Kullanılan endis sayısı sayılamayacak kadar çoktur. Bu noktada izlenmesi gereken temel yol, araştırma amaçlarımıza ya da kullanım alanımıza uygun endislerin seçimidir (Bloomfield, 1994). Yukarıda yapılan hesaplamalarda hangi anatomik özelliklerin sporcuya mekanik avantaj sağlayacağı üzerinde ayrıntılarıyla durulmuştur. Okçuluk için uygun görülen bu vücut özelliklerini tanımlamaya yardımcı olacak düşünülen şu endislerden bahsedilebilir:

$$\text{Biacromial Endis} = \frac{\text{Biacromial Çap} \times 100}{\text{Boy}}$$

$$\text{Brachial Endis} = \frac{\text{Ön Kol Uzunluğu}}{\text{Üst Kol Uzunluğu}}$$

$$\text{Ön Kol / El Endisi} = \frac{\text{El Uzunluğu} \times 100}{\text{Ön Kol Uzunluğu}}$$

Okçulukla ilgili temel mekanik özellikleri ortaya çıkaracağı düşünülen bu temel üç endisin yanı sıra okçuların genel fiziksel özelliklerinin belirlemeye yönelik olarak şu endisler önerilmektedir.

$$\text{Beden Kitle Endisi (BKE)} = \frac{\text{Vücut Ağırlığı (kg)}}{(\text{Boy})^2 \text{ (m)}}$$

Düşük : 15 - 20
Normal : 20 - 25
Kilolu : 25 - 30

$$\text{Bacak Endisi} = \frac{\text{Bacak U. (Iliospinal)} \times 100}{\text{Boy}}$$

Normal : % 55 - 56.9
Kısa : % 54.9
Uzun : % 57

$$\text{Uyluk Endisi} = \frac{\text{Uyluk Uzunluğu} \times 100}{\text{Boy}}$$

Kısa : 21
Normal : 22 - 23.9
Uzun : 24

$$\text{Gövde Endisi} = \frac{\text{Gövde Yüksekliği} \times 100}{\text{Boy (oturma Boyu)}}$$

Kısa : 50.9
Orta : 51 - 52.9
Uzun : 53

$$\text{Göğüs Çevresi Endisi} = \frac{\text{Göğüs Çevresi} \times 100}{\text{Boy}}$$

Dar : 51
Orta : 51.1 - 55.9
Geniş : 56

$$\text{El Endisi} = \frac{\text{El Genişliği} \times 100}{\text{El Uzunluğu}}$$

$$\text{Tibia - Femoral Endis} = \frac{\text{Alt Bacak Uzunluğu} \times 100}{\text{Uyluk Uzunluğu}}$$

(Hebbelinck, 1986, Montagu, 1960)

İnsan proporsiyonları fiziksel aktiviteler ile değiştirilemez. Çünkü, bireylerin kemik uzunlukları bellidir ve normal koşullar altında değiştirilmesi mümkün değildir. Proporsiyonalite birçok spor branşı için seçici özelliğe sahiptir ve bazı sporcular (birçok spor branşına uymamakla birlikte) bazı sporlar için çok uygun vücut oranlarıyla doğarlar. Eğer sporcu bir spor branşı için gerekli fiziksel özelliklerin bir çoğunu taşıyor olabilir, ancak kaldırma sistemleri açısından eksiği olabileceğide dikkate alınmalıdır. Bu durumda antrenörün yapması gereken, sporcunun tekniğini bu dezavantajın üstesinden gelecek şekilde dizayn etmektir (Bloomfield, 1992). Okçuluk sporu için de vücut endislerinin belirlenmesi ve bu spor branşı için de uygun fiziksel özellikleri taşıyan sporcuların ortaya çıkarılması gerektiği düşünülmektedir.

5. Sonuç

Ok atışı sırasında sağ ve sol omuzda Deltoid kasının arka hüzmelerine düşen yük miktarının hesaplanmaya çalışıldığı bu çalışmada, kaslar ve eklem yapıları arasında sıkı bir etkileşim olduğu gözlenmiştir. Kas kuvveti-yük ve eklem yapısı-yük arasındaki açılma fark arttıkça kaslara düşen yük miktarının arttığı, aksi durumda ise bu miktarın düştüğü gözlenmiştir.

KAYNAKLAR

1. Bloomfield, J.Ackland,T.R.,Elliot, B.C. (1992) Applied Anatomy and Biomechanics In Sport. Blackwell Scientific Publication, pg.79-94.
2. Carlsöö,S. (1975) How Man Moves: Kinesiological Methods & Studies. Willam Heinmann Ltd., London.
3. Hebbelick, M., Hibben, O. G., Ross, V.D. (1986) "Traditional Antropological Ratios And Dimensional Assumptions. Kinanthropometry III. Edited by Thomas Reilly, pg. 114-119.
4. Hennessy, M.P., Parker, A.W. (1990). Electromyography of arrow release in archery. Electromyogr. Clin. Neurophysiol. 30, 7 – 17.
5. McKinney, W., McKinney, M. (1997). Archery. 8. Edition, Publisher: Madison, WI : Brown & Benchmark.
6. Mann, D. L., Littke, N. (1989). Shoulder Injuries in Archery. Canadian Journal of Sport Sciences. 14:2, pg. 85 – 92.
7. Martin, P. E., Siler, W. L., Hoffman, D. (1990). Electromyographic Analysis of Bowstring Release in Highly Skilled Archers. J. Sport Sciences. 8, 215-221,
8. Montagu, A. F. (1960) A Handbook of Anthropometry. Charles C. Thomas Publisher, USA. Pg. 16-21.
9. Nishizono, A.; Shibayama, H.; Izuta, T.; Saito, K. (1987) Analysis of Archery Shooting Techniques by Means of Electromyography. International Society of Biomechanics in Sports. Proceedings. Symposium V, Athens, Greece
10. Williams, N. (1962). Biomechanics of Human Motion. W.B. Saunders Company, London.

GÜREŞ EĞİTİM MERKEZLERİNE YETENEKLİ SPORCU SEÇME SINAVLARINDA UYGULANAN TESTLERE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA

Mehmet ÖZAL *
Kadir GÖKDEMİR *
Cengiz ARSLAN **
Serdar ORHAN **

ÖZET

Araştırmanın amacı, 1999-2000 sezonunda Güreş Eğitim Merkezlerine alınmak üzere seçme sınavına katılan, 11-13 yaş arası, 276 erkek çocuk güreşçi adayının, sınavlar sonucunda kazanan (n:100) ve kaybedenler (n:176) arasında karşılaştırma yapılması, sınav sisteminde uygulanan testlerin, seçme sınavında etkinlik düzeylerinin araştırılmasıdır. Kazanan ve kaybeden çocuk güreşçilerin, sınavlar içerisindeki test sonuçları değerlendirilmiş, elde edilen sonuçlara göre, Güreş Eğitim merkezlerine yetenekli sporcu kazandırmak amacıyla uygulanan tüm testlerin (Güreş İl Puanı, Güreş Bölge Puanı, 800 m Koşu, 30 m Koşu, Esneklik, Yazılı ve Sözlü Mülakat) yetenekli güreşçi belirlemede etkili oldukları söylenebilir. Ancak, yetenek seçimi sırasında uygulanan testlerin, kazananların belirlenmesindeki etkinliği, bulgularımız ve önerilerimiz doğrultusunda yapılacak bazı ilavelerle, daha da uygun ve etkili hale getirilmeyi beklemektedir. Genel olarak, bütün kazanan ve kaybeden adayların verileri arasında istatistik olarak anlamlı sonuçlar elde edilmiştir ($P<0,01$). Güreş il puanlarının istatistik olarak anlamlı olmasına karşın, kazananların belirlenmesinde etkisiz kaldığı (% 2) görülmektedir. Güreş bölge puanları kazananları belirlemede etkisinin (% 51) çok yüksek olmasına rağmen, bu iki puanlama sisteminin de güreş müsabakaları sonuçlarına göre verildiği göz önüne alındığında, kazananları belirlemede aralarındaki bu fark çelişki meydana getirmektedir. Bütün bunların yanında kaybeden güreşçi adaylarının güreşten küstürülmemesi için çareler aranmalı, çocuklara umut vermek ve güreşten uzaklaştırmamak için, kaybedenlere yeni fırsatlar tanınmalı veya yeteneklerine göre farklı spor alanlarına yönlendirilebilmelidir.

Anahtar Kelimeler : Güreş, Yetenek, Yetenek Seçimi, Zihinsel ve Motorsal Testler

* Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ANKARA

** Fırat Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ELAZIĞ

AN INVESTIGATION OF TESTS USED IN SPORTSMAN SELECTION EXAM FOR WRESTLING TRAINING CENTER

SUMMARY

The purpose of this investigation, was to compare the scores of winners (n:100) and losers (n:176) of 276 male wrestlers aged 11-13 years old who were participated in wrestler selection for wrestling training centers in 1999-2000 season; and the tests applied in this selection system was investigated with respect to their efficiency. According to test results of winner and loser child wrestlers obtain from exams, it can be said that all of the applied tests (wrestling city score, wrestling area score, 800 and 30 running, flexibility, written and oral exam) in determining the talented sportsman for wrestling training centers were effective. But, the effectiveness of tests used in these exams can be improved if some changes are made in these tests according to direction of our proposals under the lights of the results of this study. In general, there were statistically significant differences between all winner and loser wrestlers ($p<0.01$). Despite being statistically significant, the city wrestling scores were not effective (2 %) in determining the winners. Despite the fact that the wrestling area scores was highly (51%) effective in determination of the winners, since these two scores are provided according to results of wrestling these difference between two scores in determination of winners are conflicting. Beside all these results, some solutions should be seek to protect the disgruntled of candidate wrestlers from wrestling, the loser child wrestlers should be encouraged and new opportunities should be given, or they should be directed to different sports according to their abilities.

Keywords: Wrestling, Ability, Talent Identification, Mental and Motor Tests

GİRİŞ VE AMAÇ

Sporu hayat için vazgeçilmez bir ihtiyaç olarak benimseyen ve gören toplumlar, yalnızca şampiyonlar yetiştirmek için değil, dinamik ve sağlıklı bir topluma sahip olmak için spora erken yaşlarda başlamanın gereğine inanmışlardır⁽⁶⁾. Dünya çapında şampiyon güreşçiler yetiştirebilmenin bilimsel temellerinden birisi; bu spor dalına küçük yaştaki yetenekli gençlerin seçilmesiyle mümkün olacaktır^(4,11). Güreş antrenörü Şahmuradov'a göre, bir güreşçinin uluslar arası alanda başarı sağlayabilmesi için 10-12 yıl gereklidir. Genellikle bu genç yetenekli güreşçiler 6-8 yıl sonra iyi dereceler elde etmeye başlayabilirler, 9-10 yıl sonra ise başarılarının üst sınırına ulaşırlar. Yani 19-21 yaşlarında usta güreşçi olurlar. Bu yüzden küçük yaşta güreşe başlamak gereklidir. Güreşe başlama yaşı bazı uzmanlara^(3,6,8,11) göre 10-13, bazı uzmanlara göre ise 13-16 dır⁽⁴⁾. Günümüzde güreş, çocukların erken yaşlarda spora başlamaları nedeniyle hareket kazanmış ve bu olgunun sonucu olarak da, (güreş okulları açılarak) güreşe başlama yaşı 8-10 yaşlarına düşürülmüş ve çocuk güreşçilerin toplam güreşçi sayısı içindeki oranı yükselmiştir⁽⁶⁾.

Guralnik ise, Webster'in Yeni Dünya Sözlüğünde "yeteneği" doğuştan var olan güç olarak tanımlamaktadır⁽¹⁰⁾. Diğer bir tanımında ise yetenekten herhangi bir şeyi öğrenmede veya yapmadaki tabii kabiliyet olarak bahsetmektedir. Spor bilimi sözlüğüne göre ise yetenek; "Belli bir alanda normalin üstünde olan fakat henüz tam olarak gelişmemiş özellikler bütünüdür". Bu özelliklere sahip o alanda yetenekli kişidir⁽⁹⁾. Spor bilimi, sosyal yapı, antrenman organizasyonu ve psikolojik şartları göz önünde tutarak yeteneği inceler^(1,7). Kimin yetenekli olduğunu belirlemek için, yalnızca fiziksel görünüme bakmak yeterli değildir. Yani, genellikle onun yeteneklerini test

etmeden, kimin en iyi sporcu olacağına karar vermek mümkün değildir. Ancak sporcu, seçilen spor dalında başarılı olmak için gerekli performans özelliklerine sahipse, bu niteliklerini test etmek ve sporcu hakkında karar vermek daha kolay olacaktır⁽⁹⁾.

Araştırmanın amacı, Güreş Eğitim Merkezlerine alınmak üzere seçme sınavına katılan, 11-13 yaş arası minik erkek güreşçilerin, sınav sonucunda kazananlar ve kaybedenler açısından değerlendirilmesi, sınav sisteminin ve uygulanan testlerin güvenilirliği, uygunluğu ve geçerliliğinin araştırılmasıdır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmada; Türkiye Güreş Federasyonu'nun, Güreş Eğitim Merkezlerine yerleştirmek üzere 11-13 yaş arası, toplam 276 minik güreşçi üzerinde yapmış oldukları testler incelenmiştir. Dört ayrı bölgeden (Kahramanmaraş; n=29, Denizli; n=128, Bolu; n=33 ve Samsun n=86 illeri) çocuk güreşçiler seçmelere katılmıştır. Güreş Eğitim Merkezlerine yetenekli güreşçi çocuk seçmek amacıyla 8 ayrı bölümden oluşan sınav değerlendirme testleri uygulanmış (Tablo 1) ve verilen puanlar toplanarak, güreş eğitim merkezlerinin kontenjanına göre, en yüksek puan alan minik güreşçiler belirlenmiştir. Toplam 100 minik güreşçi adayı seçmeler sonucunda yeni güreşçi adayı olarak, değişik Güreş Eğitim Merkezlerine yerleştirilmişlerdir.

Tablo1: Minik Güreşçilerin Yetenek Seçmede Kullanılan Testler ve Değerlendirme Puanları

DEĞERLENDİRME TESTLERİ	PUANLAR
1-Güreş il puanları (İl seçmeleri)	10
2-Güreş bölge puanları (Bölge seçmeleri)	30
3-800 metre koşusu	15
4-30 metre koşusu	5
5-Esneklik ölçümleri (Otur-uzan testi)	5
6-Esneklik Ölçümleri (Köprü esnekliği)	5
7-Genel yetenek puanı (Yazılı sınav)	15
8-Mülakat puanı (Sözlü sınav)	15
GENEL TOPLAM	100

Test Yöntemleri ve Uygulanması:

Güreş il müsabakaları: Minik güreşçiler, bölgelere gelmeden önce her ilin kendi bünyesinde yapmış oldukları güreş seçmelerine katılmışlardır. Her ilde yapılan güreş seçmeleri sonucu ilk üç dereceyi alan minik güreşçiler, bölgelerde yapılacak olan seçmelere gönderilmişlerdir.

Güreş bölge müsabakaları: Minik güreşçiler sekiz ayrı sıklere (25-27 kg,30 kg,33 kg,37 kg, 41 kg,45 kg,50 kg,55 kg) ayrılarak güreştirilmişlerdir. Müsabakalarda hakemler FILA (Uluslar

arası Amatör Güreş Federasyonu) kurallarını uygulamışlardır. Güreşçilere müsabakalar sonucunda almış oldukları derecelere göre, 30 puan üzerinden, (1.'ye 30 puan, 2.'ye 27 puan ve 3.'ye 24 puan olarak) puanları verilmiştir. Bu almış oldukları puanlar Güreş bölge puanı olarak kaydedilmiştir. Müsabakalar Güreş Federasyonu tarafından görevlendirilen resmi hakemler tarafından gerçekleştirilmiştir.

800 metre koşu testi: Minik güreşçilerin dayanıklılıklarını belirlemek için 800 metre koşusu yaptırılmıştır.

30 metre koşu testi : Adaylar start çizgisine ikişer kişi olarak çağrılmış ve düdük sesiyle birlikte, % 100 yüklenmeyle koşmaları istenmiştir.

Esneklik ölçümleri: Esneklik ölçümleri iki ayrı şekilde (Otur-uzan ve Köprü esnekliği) ölçülmüştür. Otur-uzan metodu ile yapılan ölçümde özel olarak yapılmış 35 cm uzunluğunda, 45 cm genişliğinde esneklik sehпасı kullanılmış ve cm. cinsinden kaydedilmiştir.

Köprü esnekliği: Denek önce jimnastik minderi üzerine sırt üstü yatırıldı ve güreş köprüsü kurması istendi. Elleri ve ayaklarının yardımı ile denekten belini, başı ve ayakları yere değmesi koşuluyla yükselmesi istendi. Belin yerden olan yüksekliği ölçüldü ve cm cinsinden kaydedildi.

Genel yetenek testi: Önceden hazırlanmış 30 adet çoktan seçmeli, dört seçenekli sorudan oluşan yazılı bir test uygulandı. Cevap için 30 dakika süre verilmiş ve sorulara özel açıklama bölümündeki örneklere bakılarak cevap verilmesi istenmiştir. Test sonuçları, doğru cevap sayısına göre belirlenmiş ve deneklerin genel yetenek puanı olarak kaydedilmiştir.

Mülakat: Bu test sözlü olarak, dört kişilik sınav komitesi ve bir teknik gözlemci tarafından, deneklerin konuşma yeteneği, sorulan sorulara hızlı ve mantıklı cevap verebilme yeteneği, genel kültür ve şaşırııcı sorular karşısındaki cevaplarına ve davranışlarına bakılarak mülakat puanları verilmiştir.

İstatistik Metod ve Değerlendirme

Bütün testlerin yönetimi ve değerlendirmesi, Güreş Federasyonu tarafından her bölge için ayrı olarak belirlenen, dört antrenör ve bir teknik sorumlu tarafından yapılmıştır. Verilerin Aritmetik Ortalaması (X), Standart değişim (SD), Minimal ve Maximal değerleri tespit edilerek, Ortalamalar arası farkın %'si bulunarak, bağımsız gruplarda aritmetik ortalamalar arası farka ait t Testi yapılmış, sonuçların 0,01 ve 0,05 önem seviyesinde olup olmadığına bakılmıştır.

BULGULAR

Tablo 2: Sıkletlerine Göre Kazanan (1) ve Kaybedenlerin (2) Sayısal ve Yüzdelerik Dağılımı

BÖLGELER	Grup	N	25-27 kg	30 kg	33 kg	37 kg	41 kg	45 kg	50 kg	55 kg	%' lik Başarı
KAHRAMANMARAŞ (n=29)	1	8	-	1	2	1	1	1	1	1	38
	2	21	4	3	2	2	3	2	3	2	
BOLU (n=33)	1	12	2	1	2	1	2	1	2	1	57
	2	21	2	1	3	4	2	4	2	3	
SAMSUN n=86)	1	30	4	4	5	4	4	3	3	3	53
	2	56	8	9	7	5	5	8	6	8	
DENİZLİ (n=128)	1	50	8	10	6	7	5	7	5	2	39
	2	78	5	9	11	8	11	11	9	14	
% ' lik Başarı			73	72	65	68	57	48	55	26	

En düşük başarı yüzdesi % 38 ile Kahramanmaraş, % 39 ile Denizli, bölgesinde % 53 ile Samsun ve % 57'lik başarı yüzdesi ile de Bolu bölgesi olduğu Tablo 2'de görülmektedir. Kilolara göre en yüksek başarı yüzdesinin ufak sıkletlerde olduğunu ve sıklet arttıkça başarı yüzdesinde de belirgin düşüşler olduğu anlaşılmaktadır. Sıkletlere göre en yüksek başarı yüzdesi % 73 ile (25-27 kg) güreşçilerinde ve en düşük başarı yüzdesi ise % 26 ile (55 kg) güreşçilerinde görülmektedir.

Tablo 3: Güreş İl Puanlarının, Kazanan (1) ve Kaybedenler(2) Açısından Karşılaştırılması

BÖLGELER	Grup	N	X	SD	Min-Max	$\bar{X}_1 - \bar{X}_2$	t	%' lik Fark
KAHRAMANMARAŞ	1	8	9.500	1.000	7-10	0,410	0,946	4
	2	21	9.090	1.150	7-10			
BOLU	1	12	9.250	0.721	8-10	- 0,178	0,591	2
	2	21	9.428	1.003	7-10			
SAMSUN	1	30	9.300	0.862	7-10	0,033	0,906	0,4
	2	56	9.267	0.812	7-10			
DENİZLİ	1	50	9.320	0.835	7-10	0,346	2,084**	4
	2	78	8.974	1.037	7-10			

** P<0,01

Denizli bölgesinde kazanan ve kaybedenlerin güreş il puanları ortalamaları arasındaki fark P<0,01 önem seviyesinde anlamlı bulunurken, diğer bölgelere ait ortalamalar arası fark istatistik açısından anlamsız bulunmuştur. En yüksek başarı yüzdesi % 4 ile Kahramanmaraş ve Denizli bölgesinde bulunmuş ve en düşük başarı yüzdesi % 0,4 ile Samsun bölgesinde bulunmuştur (Tablo 3).

Tablo 4: Güreş Bölge Puanlarının, Kazanan(1) ve Kaybedenler(2) Açısından Karşılaştırılması

BÖLGELER	Grup	N	X	SD	Min-Max	$\bar{X}_1-\bar{X}_2$	t	%' lik Fark
KAHRAMANMARAŞ	1	8	29,620	0,992	27-30	4,906	12,143**	17
	2	21	24,714	2,432	21-30			
BOLU	1	12	28,250	1,920	24-30	5,965	6,757**	21
	2	21	22,285	3,149	18-30			
SAMSUN	1	30	23	5,709	9-30	12,125	5,181**	53
	2	56	10,875	8,381	0-30			
DENİZLİ	1	50	19,500	8,055	0-30	15	10,768**	77
	2	78	4,500	7,088	0-30			

** P<0,01

Güreş bölge puanları ortalamaları arası fark, istatistik olarak bütün bölgelerde P<0,01 önem seviyesinde anlamlıdır. Tablo 4'teki başarı yüzdelere bakıldığında en yüksek başarı yüzdesi % 77 ile Denizli bölgesinde ve en düşük başarı yüzdesi % 17 ile Kahramanmaraş bölgesinde bulunmuştur.

Tablo 5: 800 Metre Koşusunun, Kazanan(1) ve Kaybedenler(2) Açısından Karşılaştırılması

BÖLGELER	Grup	N	X	SD	Min-Max	$\bar{X}_1-\bar{X}_2$	t	%' lik Fark
KAHRAMANMARAŞ	1	8	2,710	0,282	2.37-3.11	- 0,403	3,386**	15
	2	20	3,113	0,298	2.56-4.04			
BOLU	1	12	3,146	0,198	2.56-3.40	- 0,486	2,661*	15
	2	21	3,632	0,795	2.56-5.12			
SAMSUN	1	30	3,120	0,183	2.49-3.35	- 0,123	2,157*	4
	2	56	3,243	0,348	2.54-4.37			
DENİZLİ	1	50	3	0.299	2.46-4.24	- 0,451	6,632**	15
	2	78	3.451	0.473	2.46-5.07			

** P<0,01, *P<0,05

Tablo 5' de görüldüğü gibi, 800 metre koşusu puanları ortalamaları arası fark, istatistik olarak Kahramanmaraş ve Denizli bölgelerinde P<0,01 önem seviyesinde, Bolu ve Samsun bölgelerinde ise P<0,05 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur. En düşük başarı yüzdesi % 4 ile Samsun bölgesinde bulunmuştur. Diğer bölgelerde ise % 15 ile eşit olduğu görülmüştür.

Tablo 6: 30 Metre Koşularının, Kazanan(1) ve Kaybedenlerin(2) Açısından Karşılaştırılması

BÖLGELER	Grup	N	X	SD	Min-Max	$\bar{X}_1 - \bar{X}_2$	t	%' lik Fark
KAHRAMANMARAŞ	1	8	5,802	0,302	5.23-6.12	- 0,122	1,089	2
	2	21	5,924	0,202	5.48-6.27			
BOLU	1	12	5,516	0,437	4.45-6.14	- 0,127	0,843	2
	2	21	5,643	0,378	5.16-6.37			
SAMSUN	1	30	5,810	0,244	5.40-6.30	- 0,131	2,100*	2
	2	56	5,941	0,326	5.50-7.00			
DENİZLİ	1	50	5.486	0.286	4.43-5.93	- 0,271	4,494**	5
	2	78	5.757	0.396	4.86-7.00			

** P<0,01 , *P<0,05

30 metre koşu puanları ortalamaları arası fark, istatistik olarak Denizli bölgelerinde P<0,01 ve Samsun bölgesinde P<0,05 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur. Diğer bölgelerde ortalamalar arası fark istatistik olarak anlamlı bulunmamıştır. Yine tablodaki başarı yüzdelerine bakıldığında en yüksek başarı yüzdesi % 5 ile Denizli bölgesinde ve diğer bölgelerde ise % 2 ile eşit olduğu görülmektedir (Tablo 6).

Tablo 7: Esneklik (Otur-uzan metodu) Ölçümlerinin, Kazanan(1) ve Kaybedenlerin(2) Açısından Karşılaştırılması

BÖLGELER	Grup	N	X	SD	Min-Max	$\bar{X}_1 - \bar{X}_2$	t	%' lik Fark
KAHRAMANMARAŞ	1	8	17,625	7,279	7-28	1,816	0,547	10
	2	21	15,809	9,574	1-30			
BOLU	1	12	34,833	11,208	17-60	13,548	3,291**	39
	2	21	21,285	11,666	0-42			
SAMSUN	1	30	12,566	4,038	0-22	1,656	1,930	13
	2	56	10,910	4,201	0-22			
DENİZLİ	1	50	12.540	5.284	0-23	4.605	5,145**	37
	2	78	7.935	4.354	0-18			

** P<0,01

Otur-uzan-esneklik ölçümleri ortalamaları arası fark istatistik olarak Denizli ve Bolu bölgelerinde P<0,01 seviyesinde anlamlı bulunmuş ve diğer bölgelerde istatistik olarak bir anlam bulunamamıştır. Yine tabloya baktığımızda, başarı yüzdelerinin en düşük % 10 ile Kahramanmaraş bölgesinde ve en yüksek % 39 ile Bolu bölgesinde olduğu görülmektedir. Diğer bölgelerdeki başarı yüzdeleri, % 13 ile Samsun bölgesinde ve % 37 ile Denizli bölgesinde görülmektedir (Tablo 7).

Tablo 8: Esneklik (Köprüde) Ölçümlerinin, Kazanan(1) ve Kaybedenlerin(2) Açısından Karşılaştırılması

BÖLGELER	Grup	N	X	SD	Min-Max	$\bar{X}_1-\bar{X}_2$	t	%' lik Fark
KAHRAMANMARAŞ	1	8	12,750	5,309	1-20	3,417	1,482	27
	2	21	9,333	6,136	1-19			
BOLU	1	12	14,416	5,203	4-24	5,750	3,182**	40
	2	21	8,666	4,611	0-17			
SAMSUN	1	30	22	8,370	0-35	4,375	1,002	20
	2	56	17,625	10,667	0-41			
DENİZLİ	1	50	19.600	9.442	1-36	9,254	5,642**	47
	2	78	10.346	8.412	1-32			

** P<0,01

Köprü esneklik ölçümleri ortalamaları arası fark istatistik olarak Denizli ve Bolu bölgelerinde P<0,01 seviyesinde anlamlı bulunmuştur. En yüksek başarı yüzdesi % 47 ile Denizli bölgesinde ve en düşük başarı yüzdesi % 20 ile Samsun bölgesinde görülmektedir (Tablo 8).

Tablo 9: Genel Yetenek (Yazılı imtihan) Ölçümlerinin, Kazanan(1) ve Kaybedenlerin(2) Açısından Karşılaştırılması

BÖLGELER	Grup	N	X	SD	Min-Max	$\bar{X}_1-\bar{X}_2$	t	%' lik Fark
KAHRAMANMARAŞ	1	8	7,812	2,384	4.5-13	1,336	1,307	17
	2	21	6,476	2,561	3-12.5			
BOLU	1	12	9,541	1,520	7.5-12.5	2,018	3,540**	21
	2	21	7,523	1,672	4.5-11.5			
SAMSUN	1	30	7,483	1,827	4 -11.5	0,485	2,400*	6
	2	56	6,998	2,255	2-11.5			
DENİZLİ	1	50	8.900	2.137	5-12.5	1.111	2,690**	12
	2	78	7.789	2.495	0-12.5			

** P<0,01 , *P<0,05

Tablo 9'de görüldüğü gibi, genel yetenek ölçümleri ortalamaları arası farklar, istatistik olarak Denizli ve Bolu bölgelerinde P<0,01 önem seviyesinde ve Samsun bölgesinde P<0,05 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur. Yine tabloya baktığımızda en yüksek başarı yüzdesinin % 21 ile Bolu bölgesinde ve en düşük başarı yüzdesinin % 6 ile Samsun bölgesinde olduğu görülmektedir. Diğer bölgelere bakıldığında % 12 ile Denizli ve % 17 ile Kahramanmaraş bölgeleri görülmektedir.

Tablo 10: Mülakat (Sözlü Sınav) Ölçümlerinin, Kazanan(1) ve Kaybedenlerin(2) Açısından Karşılaştırılması

BÖLGELER	Grup	N	X	SD	Min-Max	$\bar{X}_1-\bar{X}_2$	t	%' lik Fark
KAHRAMANMARAŞ	1	8	13	2,121	10-15	0,905	0,944	17
	2	21	12,095	2,741	6-15			
BOLU	1	12	13,166	1,343	9-14	6,166	7,262*	47
	2	21	7	3,464	3-14			
SAMSUN	1	30	12,300	3,257	3-15	5,211	7,836*	42
	2	56	7,089	4,180	0-15			
DENİZLİ	1	50	13.080	2.431	7-15	2.734	5,707*	21
	2	78	10.346	2.956	4-15			

*P<0,05

Mülakat ölçümlerinin ortalamaları arasındaki farklar, istatistik olarak Denizli, Samsun ve Bolu bölgelerinde P<0,05 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur. En yüksek başarı yüzdesi % 47 ile Bolu bölgesinde ve en düşük başarı yüzdesi % 17 ile Kahramanmaraş bölgesinde görülmektedir (Tablo 10).

Yetenek seçimi için uygulanan tüm testlerde (Güreş il ve bölge puanları, esneklik (otur-uzan ve köprüde) ölçümleri, genel yetenek ve mülakat puanları bakımından) kazanan ve kaybeden güreşçiler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur (p<0,01). Yüzdeler farklara bakıldığında, kazanan ve kaybedenlerin arasındaki fark il merkezlerinde % 2 iken, bölgelerde % 51, 800 metre derecelerinde, % 10 ve 30 metrede % 3 olduğu görülmektedir. Otur-uzan metoduyla yapılan esneklik ölçümlerinde % 27 iken, Köprüde yapılan esneklik ölçümlerinde ise % 36 olduğu görülmektedir. Ayrıca genel yetenek (yazılı sınav) ölçümlerinde % 13 iken, Mülakat (sözlü sınav) ölçümlerinde % 29 olarak tespit edilmiştir (Tablo 11).

Tablo 11:Uygulanan Testler Açısından Bütün Kazanan ve Kaybedenlerin Karşılaştırılması

DEĞİŞKENLER		N	X	SD	Min-Max	$\bar{X}_1-\bar{X}_2$	t	%' lik Fark
Güreş İl : (Güreş Puanları)	1	100	9,320	0,847	7-10	0,145	11,507**	2
	2	176	9,175	0,990	7-10			
Güreş Bölge: (Güreş Bölge Puanları)	1	100	22,410	7,439	0-30	11,354	9,985**	51
	2	176	11,056	10,140	0-30			
800 Metre Dereceleri: (dk)	1	100	3,032	0,280	2,37-4,24	- 0,305	6,420**	10
	2	176	3,337	0,510	2,46-5,12			
30 Metre Dereceleri: (sn)	1	100	5,612	0,335	4,43-6,3	- 0,176	3,229**	3
	2	176	5,788	0,572	4,86-7,0			
Esneklik Ölçümleri: (cm) (Otur-Uzan)	1	100	15,630	9,504	0-60	4,145	3,332**	27
	2	176	11,485	7,756	0-42			
Esneklik Ölçümleri: (cm) (Köprüde)	1	100	19,220	8,700	0-36	6,885	5,494**	36
	2	176	12,335	9,353	0-41			
Genel Yetenek Puanları: (Yazılı Sınav)	1	100	8,465	2,139	4-13	1,119	14,346**	13
	2	176	7,346	2,391	0-12,5			
Mülakat Puanları: (Sözlü Sınav)	1	100	12,850	2,616	3-15	3,731	24,071**	29
	2	176	9,119	3,915	0-15			

** P<0,01

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yetenek seçimine, 11-13 yaşları arasında ve 8 ayrı sıklıkta (25-27 kg, 30 kg, 33 kg, 37 kg, 41 kg, 45 kg, 50 kg ve 55 kg) olan minik erkek güreşçi adayları katılmıştır.

Kazanan güreşçilerin sıklıklarına göre, başarı yüzdesinin hafif ve orta sıklıklarda arttığı ve kilo arttıkça başarı yüzdesinin azaldığı tespit edilmiştir (Tablo 2). Yüksek kilolarda başarı yüzdesinin düşük oluşunu, katılım sayısının bu sıklıklarda daha az olmasına bağlayabiliriz. Sıklıklara göre en yüksek başarı yüzdesi % 73 ile 25-27 kg güreşçilerinde, buna karşılık en düşük başarı yüzdesi % 26 ile 55 kg güreşçilerinde görülmektedir.

Güreş il puanlarına göre, sadece Denizli bölgesinde istatistik olarak (P<0,01) anlamlı bir sonuç olduğu görülmektedir (Tablo 3). Bu durumu Denizli bölgesinden katılım sayısının (n=128) fazla olmasına bağlayabiliriz. Bütün katılan adayların puanlarının 7-10 arasında olması, dolayısıyla kazanan ve kaybedenler üzerinde en fazla 4 puan farkın oluşu, bu testin seçiciliğinin düşük olmasının nedeni olarak gösterilebilir.

Güreş bölge puanları bütün bölgelerde istatistik olarak anlamlı bulunmuştur ($P<0,01$). Başarı yüzdelerine bakımından bölgeler arasında en yüksek Denizli bölgesi (% 77), en düşük başarı yüzdesi ise (% 17 ile) K.Maraş bölgesidir. Kahramanmaraş bölgesinin çok zengin bir güreşçi potansiyeline sahip olduğu bilinmesine rağmen, bu bölgeye verilen kontenjan sayısının çok düşük olması çelişki meydana getirmektedir.

800 metrede alınan sonuçların istatistik olarak ($P<0,01$) anlamlı olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 5). Samsun bölgesinde kazananlar ile kaybedenlerin yüzdeleri farkı % 4 iken, diğer bölgelerde bu fark % 15 olarak görülmektedir. Kazananlar ve kaybedenler arası farkların yüzdeleri bize, 800 metre koşusunun kazananların belirlenmesinde etkili bir test olduğunu gösterirken, çalışmamıza benzer bir başka çalışma bulgularımızı desteklemektedir. Aydos (1992), G.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Bölümüne alınmak üzere sınava giren öğrencilerdeki 1500 metre değerlerinin, kazananları belirlemede etkili olduğunu ve istatistik olarak ($P<0,01$) anlamlı olduğunu belirtmiştir⁽²⁾.

30 metre sürat test sonuçlarına baktığımızda, kazanan ve kaybedenler arası yüzdeleri farkların, Denizli bölgesinde % 5 iken, diğer bölgelerde % 2 olduğunu görmekteyiz (Tablo 6). İstatistik olarak Denizli bölgesinde ($P<0,01$) anlamlı sonuç bulunurken, Samsun bölgesinde ($P<0,05$) anlamlı sonuç görülmektedir. Deneklerin sayısı arttıkça istatistik olarak anlam görüldüğü, deneklerin sayısının az olması halinde istatistik olarak bir anlam görülmediği tespit edilmiştir. Buradan bu çeşit bir seçme sisteminde, denek sayısının fazlalığına göre, 30 metre koşu testinin kullanılmasının anlam taşıyacağı sonucu çıkarılabilir.

Esneklik (Otur-uzan ve köprü) ölçümlerine baktığımızda, Bolu ve Denizli bölgesi istatistik olarak ($P<0,01$) anlam bulunurken, diğer bölgelerde istatistik olarak anlamlı bulunmamıştır (Tablo 7-8). Genel verilere bakıldığında ise, bütün kazanan ve kaybedenler arası farkın istatistik olarak ($P<0,01$) anlamlı olduğu görülmektedir. Gökdemir (1991), 11-13 yaşları arasındaki iki güreşçi grubu üzerindeki yapmış olduğu çalışmasında, kazananlar ile kaybedenler arasındaki esneklik farklarını, istatistik olarak anlamlı bulmuş ve kazanan güreşçilerin esneklik seviyelerinin, kaybedenlerin seviyesinden daha iyi olduğunu belirtmiştir⁽⁹⁾. Testlerdeki esneklik ölçümlerini birbirleriyle karşılaştırdığımızda ise, köprü esnekliğinin başarı yüzdesinin % 36, normal esnekliğin başarı yüzdesinin % 27 olduğu görülmektedir (Tablo 11). Güreşe özgü bir yeteneğin belirlenmesi amacıyla yapılan köprü esnekliği testinin, normal esneklik (otur-uzan) testinden daha etkili olduğu görülürken, bunun yanında iki tür esnekliğinde kazananların belirlenmesinde etkili olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla bu tür bir seçme sisteminde her iki tür esneklik ölçümlerinin de kullanılmasının yerinde olacağı söylenebilir.

Genel olarak değerlendirmeye aldığımızda, bütün kazanan ve kaybedenlerin verilerini istatistik olarak ($P<0,01$) anlamlı görmekteyiz. Buradan, yapılan bütün testlerin kazananların belirlenmesinde etkili olduğunu söyleyebiliriz. Ancak, hangi testlerin bir güreşçi adayı için daha gerekli olduğu ve

kazananların belirlenmesinde daha etkili olduğu konusu tartışılmalıdır. Genel tabloya bakıldığında, Güreş il puanlarının istatistik olarak anlamlı olmasına karşın, kazananların belirlenmesinde en etkisiz olarak görüldüğünü başarı yüzdelerine baktığımızda (% 2) görmekteyiz (Tablo 11). Aynı zamanda Güreş bölge puanının da kazananları belirlemede en etkili bir şekilde ortaya çıktığını, yine başarı yüzdesine baktığımızda (% 51) görmekteyiz. Bu iki güreş puanının da güreş müsabakası sonuçlarına göre verildiği göz önüne alındığında aralarındaki bu farkın çelişki meydana getirdiği düşündürmektedir. Yine burada söyleyebileceğimiz bir önemli husus ise Kazanan güreşçileri belirlerken verilen bölge puanlarının çok yüksek tutulması, daha önce biraz olsun güreş yapmış bir çocuğun büyük avantaj sağlamasına fırsat vermesidir. Bu sonuca göre diğer testlerden başarısız olsa bile bölge güreş müsabakasında birinci olan çocuk çok kolay bir şekilde imtihanı kazanmakta, bunun sonucunda ise; yeteri kadar zeki olmayan veya diğer özellikleri yetersiz kalan bir çocuk seçildikten sonra kendisinden beklenen gelişmeyi gösteremeye bilir düşüncesindeyiz.

Yine bir güreşçi adayını belirlerken kuvvet, dayanıklılık ve süratin önemi bilinmektedir. Bu amaçla, 30 ve 800 metre koşuları yaptırılmıştır. Kazananların belirlenmesinde her iki testinde etkili olduğu, istatistik olarak ($P<0,01$) anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Ancak başarı yüzdelerinin düşüklüğü, yani kazananların belirlenmesindeki etkilerinin çok düşük seviyede olması (800 metre için % 10 iken, 30 metre için % 3), bir güreşçi adayı için böylesine önemli olan özelliklerin (kuvvet, dayanıklılık ve sürat), test içindeki etkilerinin artırılmasının tekrar gözden geçirilmesi ve katılım sayıları göz önüne alınarak puanların verilmesi gerektiği söylenilebilir.

Sporcudaki zihinsel beceriklilik önemli bir özelliktir. Burada yazılı ve sözlü olarak iki ayrı sınav şekliyle, güreşçi adaylarının zeka seviyelerinin yeterliliğine bakılmıştır. İki test türü de istatistik olarak ($P<0,01$) anlamlı görülmüş ve başarı yüzdeleri yazılı % 13 ve sözlü % 29 olarak bulunmuştur. Şampiyon olabilmek için, fiziki yeteneklerin yanında, iyi bir zeka ve kurnazlığa ihtiyaç vardır. Bunları belirlerken de yazılı ve sözlü olarak yapılan testler bu seçme sisteminde kullanılmıştır. Kazananların belirlenmesinde yazılı ve sözlü imtihanların etkili olduğunu ve bu tür bir seçme sisteminde kullanılmasının gerekli ve yerinde olduğunu söyleyebiliriz (Tablo 9-10-11) Buradan kazananların belirlenmesinde, mülakatın, yazılı sınavdan daha etkili olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak; Güreş Eğitim merkezlerine yetenekli sporcu kazandırmak amacıyla uygulanan tüm testleri yetenekli güreşçi belirlemede etkili oldukları görülmektedir. Ancak, bir güreşçi adayında olması gereken özellikler göz önüne alarak, bu konudaki bazı önerilerimiz;

1. Kazanan adayların gelecekte iyi bir güreşçi olabilecekleri düşünülmeli ve bir güreşçi için gerekli olan özelliklerin daha titizlikle belirlenmesi gereklidir. Gerekli olan özellikler belirlendikten sonra, uygulanan test sayıları çoğaltılabilir ve test içindeki puanlarının, biraz daha etkili duruma getirilmesine çalışılmalıdır. Eklenebilecek testlere örnek olarak Somatotip belirlemek veya çap çevre ölçümleri veya kemik yoğunluğu ölçümleri gibi fiziki uygunluk testlerini önerebiliriz.

2. Türkiye'nin güreşçi potansiyeli olarak önde gelen bölgelerinin belirlenmesi ve bu bölgelere verilen kontenjan sayılarının adaletli olarak dağıtılmasına dikkat edilmelidir. Bu şekilde bütün bölgelerin adaylarına eşit ölçüde kazanma imkanı sağlanacaktır. Böylece sadece bölge farkı yüzünden seçmeleri kaybeden yetenekli güreşçi adaylarının kaybolması önlenebilir. Örneğin bu testte Denizli bölgesinde testlere giren güreşçi sayısının fazla oluşu, diğer bölgelere göre kazananlar ve kaybedenler arasındaki eşitsizliği göstermektedir.

3. Bu yetenek seçme sınavında, ağırlığının güreş müsabakaları sonuçlarına bağlı olması, güreş müsabakasında şanssızlık, sakatlık veya gününde olunmaması sonucu yenilen bir adayının, diğer elemelerdeki sonuçlarının kazanmasına yetmeyeceği de görülmektedir. Burada hemen tecrübeli antrenörler devreye girmeli ve yetenekli olan, ancak şanssızlık, terslik veya sakatlık sonucu kaybeden güreşçi adaylarını belirleyip onları değerlendirmeli veya onlara başka bir seçmede tekrar şans tanınması fırsatını sağlamalıdır.

4. Kaybeden güreşçi adaylarının güreşten küstürülmemesi için çareler aranmalı, çocuklara umut vermek ve güreşten uzaklaştırmamak için, kaybedenlere yeni fırsatlar tanınmalı veya yeteneklerine göre farklı spor alanlarına yönlendirile bilinmelidir. Herhangi bir yetenek belirleme sınavında adayların yeteneklerini belirlerken, sadece kendi branşı üzerine ihtisas yapmış antrenörler veya yöneticilerin yanında, bütün spor alanları üzerinde yüksek tahsilli ve kapasiteli kişilere yer verilirse, bir sınav içerisinde, çeşitli yeteneklerinde keşfedilmesi mümkün olabilecektir.

KAYNAKLAR

1. AĞAOĞLU, A.S.: Türkiye'deki 11-15 Yaş Grubu Güreşçilerinde Yetenek Seçimi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul 1994.
2. AYDOS, L.: Gazi Eğitim Fakültesi 1984-1985 Yılı B. E. S. Bölümü Seçme Sınavında Uygulanan Testlerin Kazanan ve Kazanamayanlar Açısından Karşılaştırılması ve Günümüz Sınav Sistemine Bakış, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fak. Der. C-8 (1),55-67, (1992).
3. BAŞARAN, M.: Serbest ve Greko-Romen Güreş Teknik, Taktik ve Metodik Bilgiler, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayını, Uzman Matbaacılık, 5, Ankara 1989.
4. ÇOLAKOĞLU, H.: Bilimsel Verilere Göre Yetenekli Sporcuların Seçimi, Amatör Spor, 28, 24-27, Eylül-Ekim 1988.
5. GÖKDEMİR, K.: Karakucak Güreş Projesi Doğrultusunda Müsabaka Yöntemi ile Seçilmiş Olan Erkek Çocukların Bazı Fizyolojik Özelliklerinin Yetenek Seçimindeki Etkisinin Araştırılması, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, B.E.S. Anabilim Dalı, İstanbul (1991).
6. KESKİN, E. (Düzenleyen): Güreş Antrenörünün El Kitabı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Güreş Federasyonu Yayını, 3, 91, Ankara (1979).
7. MURATLI, S.: Sporda Yetenek Arama ve Geliştirilmesinin Bilimsel Olarak Tartışılması, Spor Bilim Dergisi, 1, 70-78, (1989).
8. PETROV, R.: Freestyle and Greko-Roman Wrestling, FILA Yayını, 100, Lausanne, (1987).
9. SAVAŞ, İ.: Spor Bilimleri Sözlüğü, Remzi Kitapevi, İstanbul, (1989).
10. SİMON AND SCHUSTER.: Websters New World dictionary, Third college edition, 1451, (1984).
11. ŞAHMURADOV, Y.: Serbest Güreş, Güreş Okulları İçin Çalışma Programı, Uzman Matbaacılık, 13, Ankara 1990.

FUTBOLCULARDA BASKIN OLAN VE OLMAYAN BACAKLARIN KUVVET, GÜÇ, SÜRAT VE ESNEKLİĞİNİN YENİ GELİŞTİRİLMİŞ METODLARLA BELİRLENMESİ

Mehmet KUTLU *
Alper KARADAĞ *

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; futbol antrenmanlarının futbolcuların bacak kuvveti, gücü, sürati ve esnekliği üzerine olan etkilerini ve kassal lateral baskınlıktaki olası değişikliği araştırmaktır.

Çalışmaya 15 futbolcu ve 15 antrenmansız denek olmak üzere ortalama yaşı 22.9 ± 1.9 yıl olan toplam 30 erkek katıldı. İzometrik kuvvetler bacak dinamometresi ile dinamik kuvvetler squat testi ile ölçüldü. Güç, dijital okumalı sıçrama aleti ile dikey sıçrama testi yapılarak hesaplandı. Deneklerin sürati elektronik optik cihaz kullanılarak 20 m maksimal koşu ve sek sek testi ile belirlendi. Esnekliğin ölçülmesinde otur uzan testi kullanıldı. Bacaklar her bir ölçüm için ayrı ayrı ve birlikte olmak üzere değerlendirilmeye alındı.

Ölçümler sonucunda futbolcuların antrenmansız bireylere göre anlamlı düzeyde daha yüksek güce, kuvvete, sürate ve esnekliğe sahip oldukları belirlendi. Futbolcuların baskın olan ve olmayan bacakları arasında dikey sıçrama gücü açısından anlamlı farklılık gözlemlendi. Baskın olmayan bacak baskın olandan daha güçlü idi ($p < 0.05$). Bu araştırma bulguları bize uzun dönem futbol oyunu ve antrenmanının; futbolcuların her iki bacağın da güç, kuvvet, sürat ve esneklik değerlerini artırdığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Futbolcu, Antrenman, Baskın- baskın olmayan bacak, Fiziksel performans

* Fırat Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, ELAZIĞ

TO DETERMINE THE FORCE, POWER, SPRINT AND FLEXIBILITY OF DOMINANT AND NON-DOMINANT LEG IN SOCCER PLAYERS WITH NEW DEVELOPED METHODS

ABSTRACT

Aim: The purpose of this study was to investigate the effects of soccer training on leg strength, power, sprint and flexibility in footballers and their possible influence in changing muscular lateral dominance.

Method: 30 men (mean age: 22.9± 1.9year), 15 soccer players and 15 untrained subjects, participated in this study. Isometric forces were measured on a leg dynamometer and dynamic forces with a squat test. Power was measured by vertical jump with a digital jump meter. Speed to move 20 m was measured using electronic optic cells. Flexibility was determined by a sit and reach test. All measures were determined for each limb separately and together.

Results: Soccer players had higher ($p<0.05$) force, power, sprint and flexibility of values than control subjects. Significant differences were observed in footballers for vertical jump power between dominant and non-dominant limb. Non – dominant leg was powerful than dominant.

Conclusion: The results showed that long term playing and training increases the force, power, sprint and flexibility of both legs.

Key Words: Footballers, Training, Dominant- Non-Dominant Leg, Physical Performance

GİRİŞ

Dünyada özellikle Avrupa'da futbol en popüler spor olarak yerini korumaktadır⁽⁷⁾. Buna rağmen, futbolcuların fiziksel ve fizyolojik özelliklerine ait sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır.

Futbola ilgili birçok insan özellikle antrenörler ve oyuncular, müsabakada en iyi performansın sergilenebilmesi için, her iki bacağın da etkili ve verimli bir şekilde kullanılmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Ancak, futbolcularda tercih edilen ve edilmeyen bacaklar üzerine sadece birkaç araştırma çalışmasına rastlanmaktadır^(6,16).

Futbolda bacak performansı çoğunlukla istemli kasılma sırasında gerçekleştirilen maksimum kuvvete veya güce bağlıdır^(5,8,9,14). Ayrıca ivmelenme ve hız (süratlanma, sıçrama ve yön değiştirme gibi) futbolda hayati önem taşır.

insanlarda kısa süreli maksimum güç çıktısını değerlendirmeye yönelik, merdiven tırmanma koşusu, dikey sıçrama ve maksimal bisiklet ergometresi gibi çeşitli testler kullanılmaktadır⁽¹⁾. Futbolda bacak kas kuvvetinin değerlendirilmesinde izokinetik peak torque^(18,23) ve serbest ağırlıklar da kullanılmaktadır⁽²⁰⁾. Sürat performansı ve dikey sıçrama testleri ise futbolcuların anaerobik güçlerinin belirlenmesinde kullanılmaktadır^(2,11). Esneklik sporda fiziksel uygunluğun önemli bir ögesi olmakla birlikte sıklıkla göz ardı edilmektedir⁽²¹⁾. Otur uzan esneklik testi vücut alt sırt ve bacak arka kaslarının esnekliğinin ölçülmesinde kullanılan geçerli saha testlerinden birisidir⁽¹⁵⁾.

Literatürde kullanılan kuvvet, güç, sürat ve esneklik testlerinin yanı sıra yeni geliştirilen testler ile birlikte ilgili bu çalışmanın amacı; futbolcularda baskın ve baskın olmayan bacaklar arasındaki farklılığın kontrol grubuyla birlikte karşılaştırılarak belirlenmesi ve konu üzerinde az miktarda bilgi birikimi bulunması nedeniyle veri oluşturulmasına katkıda bulunmaktır.

MATERYAL VE METOD

Araştırma Grubu

30 sağlıklı genç erkek bu çalışmaya gönüllü olarak katıldı. Deney grubu Elazığ ilinde farklı takımlarda en az beş yıl futbol oynamış 15 futbolcudan oluştu. Futbolcular beş yıllık fiili futbol hayatlarının üç yıllık döneminde her biri yaklaşık 90 dakika olmak üzere haftada ortalama iki antrenman yaptıklarını belirtmişlerdir. Araştırma sırasında birinci amatör ligde, farklı takımlarda futbol oynayan denekler aynı zamanda üniversite öğrencisidiler. Kontrol grubu, geçmişte futbol antrenmanlarına düzenli olarak katılmayan ancak, haftada en fazla bir kez rekreasyon nitelikli fiziksel aktiviteye katılan 15 üniversite öğrencisi idi. Bütün denekler çalışmanın amacı, işleniş ve olası riskleri hakkında bilgilendirildikten sonra çalışmaya gönüllü olarak katıldılar.

Çalışma Tasarımı

Testler öncesi her bir deneğe ait baskın olan ve olmayan bacaklar belirlendi. Baskın bacak; denek spor salonu seyirci merdivenleri önünde çift bacak hazır ol başlangıç durumunda iken, tırman komutuyla beraber deneğin ilk tırmanma adımının gözlenmesiyle belirlendi⁽⁷⁾. Baskın bacak yapılan beş denemeden en az dördünde aynı ayağın kullanıldığı bacak olarak belirlendi. Ayrıca sonuç futbolculara oyun içerisinde (temel tekniklerin uygulanmasında: topa vuruş, topu kontrol, topla koşu yani dripling ve çalım) genellikle hangi bacaklarını kullandıklarını sorarak teyit edildi.

Antropometrik Ölçümler

Boy, vücut ağırlığı, triceps, supscapula, abdomen, suprailiac, ve üst bacak deri kalınlıkları ile her bir bacağın baldır ve uyluk çevrelerine ait antropometrik ölçümleri genel vücut kompozisyonunu belirleme yöntemleri ile yapıldı⁽¹³⁾. Deneklerin vücut yağ yüzdeleri dört bölgenin deri kalınlığı kullanılarak (triceps, supscapula, abdomen ve suprailiac) Yuhasz formülüne göre hesaplandı⁽²²⁾.

İzometrik ve Dinamik Kuvvet

Baskın ve baskın olmayan bacakların ayrı ayrı ve birlikte İzometrik ve dinamik kuvvet değerlerinin belirlenmesinde, bacak dinamometresi (T.K.K. 5102 Back- D, Takei Scientific Inst. Co., İmt.) ve tam oturma squat testi kullanıldı. Bir bacağın squat kuvvetinin belirlenmesi için; deneğin ayakta dik durumda iken, ense ve omuzları üzerindeki barı omuz genişliğinde tutması sağlandı. Denek daha sonra platformdan kaldırdığı ağırlığı bir bacak üzerinde (diğer ayağı yere

temas etmeyecek şekilde) taşıyarak tamamen oturdu ve oradan ayağa kalkmaya çalıştı. Test boş barla yapılan 10 dakikalık ısınma ve deneme periyodundan sonra başlatıldı. Ağırlık denek tarafından tam ve doğru olarak maksimum seviyede kaldırış yapılarına kadar artırıldı ve en iyi değer kaydedildi.

Koşu Sürati

20 m koşu sürati baskın olan ve olmayan bacakların her birine ayrı ayrı sek sek koşusu yaptırılarak ve her iki bacak birlikte kullanılarak belirlendi. Zamanın kaydedilmesinde fotosel ve elektronik skorbord kullanıldı.

Dikey Sıçrama

Baskın olan, olmayan ve iki bacağın birlikte dikey sıçrama gücünün belirlenmesinde dikey sıçrama testi kullanıldı⁽¹⁹⁾.

Tek Bacak Otur Uzan Esneklik Testinin Geliştirilmesi

Tek bacak otur uzan esnekliği, deneğin test edilen bacağı tamamen gergin iken, diğer ayağının tabanının gergin bacağın diz iç tarafına (bacak gracilis ve adductor magnus kaslarına) dokunmuş durumda iken belirlendi. Bütün testlerde üç tekrar yapıldı ve en iyi değer kaydedildi.

Verilerin Analizi

Veriler minitap 13.1 for windows (minicab Inc.) kullanılarak analiz edildi. Verilerin dağılımının normalliği Ryon -Joiner testi ile belirlendi. Her bir grup için baskın olan ve olmayan bacakların karşılaştırılması çiftleştirilmiş t testi ile yapıldı. Antropometrik ölçümlerin değerlendirilmesinde Non Parametric Mann -Whitney testi kullanıldı. Gruplar arası karşılaştırmalar da (denek- kontrol) two- Sample t testi kullanıldı. Bütün istatistiksel değerlendirmede 0.05 anlamlılık ve güven aralığı esas alındı.

BULGULAR

Deney (boy: 1.75 ± 0.05 m, yaş; 22.9 ± 2.4 yıl) ve kontrol (boy; 1.75 ± 0.04 m, yaş; 22.4 ± 1.4 yıl) gruplarının yaş ve boy ortalamaları oldukça birbirine yakındı ($p>0.05$). Sporcu grup kontrol grubundan ortalama 9 kg daha ağır ($p<0.05$) bir vücut ağırlığına sahip olmasına rağmen, vücut yağ yüzdesi kontrol grubundan %1.73 daha düşük oranda idi ($p<0.05$, Tablo1). Aynı zamanda Tablo 1, her iki bacak için izometrik -izotonik bacak kuvvetini, dikey sıçrama gücünü, esnekliği ve 20 m sürat koşu değerlerini de göstermektedir. Futbolcular ölçülen her bir özellikte, kontrol grubundan anlamlı derecede yüksek performans sergilediler ($p<0.05$, Tablo 1). Futbolcu grubun uyluk ve baldır çevre ölçüm değerleri daha yüksek idi ($p<0.05$).

Tablo 1. Deney ve Kontrol Gruplarına Ait Bazı Fiziksel Özellikler.

	N	Yaş yıl	Boy m kg	Vücut Ağır. %	Vücut Yağ kg	İzometrik bac.kuv kg	İzotonik Squat kgm/s	Güç Dikey cm	Esnek. otur-uzan sn	20 m. sek sek
Deney	15	22.9	1.75	71.4	10.8	125.0	81.1	124.9	30.0	3.18
SS		2.4	0.05	4.7	0.7	12.9	8.3	8.8	5.7	0.11
Kontrol	15	22.4	1.75	62.4	12.5	98.4	64.5	100.2	22.8	3.39
SS		1.4	0.04	7.6	2.3	15.8	8.2	14.1	8.7	0.15
			*	*	*	*	*	*	*	*

* Deney ve kontrol grubu arasında anlamlı farklılık (p<0.05).

Deri kıvrımı kalınlıkları her iki grupta da benzerdi. Aynı şekilde ölçülen antropometrik özelliklerde grupların baskın ve baskın olmayan bacakları arasında anlamlı bir farklılık bulunamadı (Tablo2).

Tablo 2. Futbolcu ve Kontrol Gruplarına Ait Baskın ve Baskın Olmayan Bacakların Bazı Antropometrik Özellikleri

	N	Uyluk Yağ		Baldır Yağ		Uyluk Çevre		Baldır Çevre	
		Futbol mm	Kont. mm	Futbol mm	Kont. mm	Futbol cm	Kontr. cm	Futbol cm	Kont. cm
Bask. bacak	15	10.2	9.4	6.0	6.6	54.5	* 48.4	37.3	* 34.4
Sınırlar		6.4-14	6.4-14	3.8-8	4-8.4	49.4-59	49.4-58	4.5-4	35-4
Diğer bacak	15	9.6	9.8	6.2	6.6	54.5	* 48.4	36.7	* 34.4
Sınırlar		5.4-21	5-21.2	4.4-11	4.2-11	44-57.2	44-58	32-38	31-38

*Deney ve kontrol gruplarının birbirleriyle aynı bacaklar bakımından karşılaştırılmasında anlamlı farklılık (p<0.05).

Dikey sıçrama gücü, İzometrik ve izotonik bacak kuvveti, 20 m sürat koşusu ve esneklik değerlerinde futbolcular kontrol grubuna göre daha iyi olma eğilimi gösterdiler (Tablo3). Bununla beraber her iki grupta da baskın olan ve olmayan bacakların izometrik kuvveti, squat kuvveti ve sürat testi değerleri itibariyle aralarında anlamlı farklılık bulunamadı. Fakat 20 m maksimal sek sek koşu testinde, kontrol grubunda bacaklar arasında anlamlı farklılık bulundu (p<0.05).

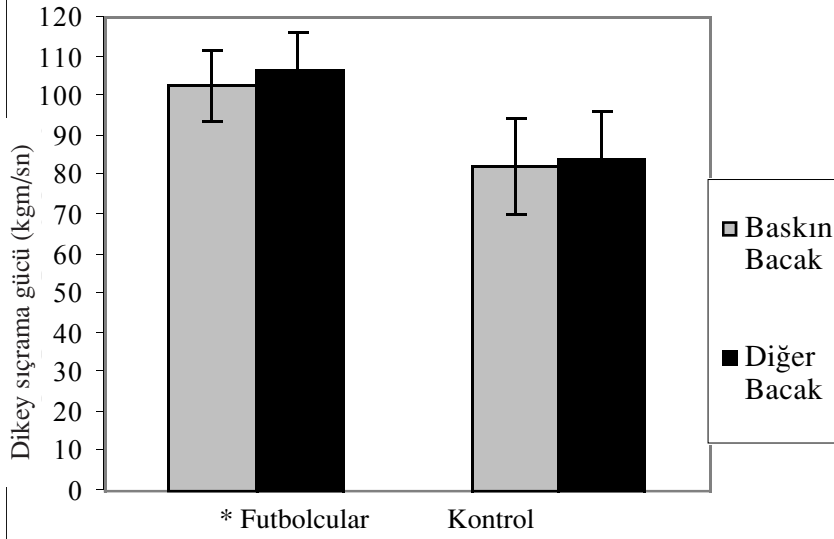
Tablo3. Futbolcu ve Kontrol Grubunun Kuvvet, Güç, Hız ve Esneklik Ortalama Değerleri.

	N	Dikey Sıçrama Güç(kgm/sn)		İsometrik Bacak Kuvveti (kg)		Dinamik Squat (kg)		Sürat 20m Sek sek (sn)		Esneklik Otur uzan (cm)	
		Futbol.	Kont.	Futbol.	Kont.	Futbol.	Kont.	Futbol.	Kont.	Futbol.	Kont.
Baskın Bacak SS	15	102.8	* 82.2	90.2	* 69.0	43.0	* 28.0	4.29	* 4.99	28.4	* 23.36
		8.92	12.1	13.7	11.8	4.54	5.99	0.25	0.32	4.22	9.1
		**							**		
Diğer Bacak SS	15	106.7	* 83.9	92.4	* 67.4	41.9	* 26.3	4.26	* 5.18	27.9	* 21.6
		9.52	12.5	13.6	11.7	2.7	5.5	0.31	0.36	4.22	9.5
Çift Bacak SS	15	124.9	* 100.2	125	* 98.4	81.1	* 64.5	3.18	* 3.39	30.0	* 22.8
		8.8	14.1	12.9	15.8	8.3	8.2	0.11	0.15	5.7	8.7

* Futbolcular ve kontrol grubu arasında anlamlı farklılık (p<0.05)

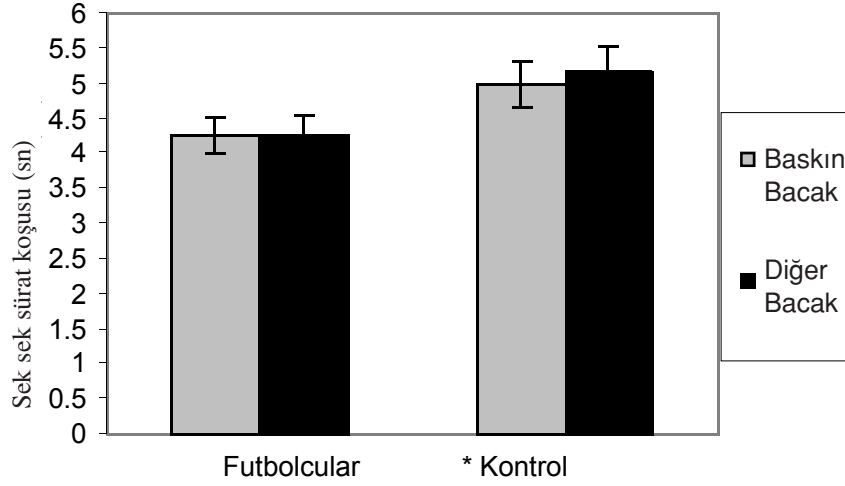
** Baskın ve baskın olmayan bacaklar arası anlamlı farklılık (p<0.05)

Kontrol grubunun baskın olmayan bacağının ortalama değeri (5.18 ± 0.36 sn), baskın olandan (4.99 ± 0.32 sn) anlamlı derecede daha yüksekti. Bu bulgunun aksine, futbolcularda baskın olmayan bacağın dikey sıçrama ortalama değeri (45.53± 7.69 cm) baskın bacakların değerinden (42.07± 6.41 cm) daha yüksek olarak bulundu. (Tablo 3, şekil 1-2)

Şekil 1. Futbolcular ve kontrollerin dikey sıçrama gücü bar grafiği

* Futbolcuların baskın ve baskın olmayan bacakları arası anlamlı farklılık (p<0.05).

Şekil 2. Futbolcular ve kontrollerin 20 m sek sek sürati koşu testi bar grafiği.
*Kontrollerin baskın olan ve olmayan bacakları arası farklılık ($p<0.05$)

Tüm değişkenler için futbolcular ve kontrol grubu arasında, baskın olan ve olmayan bacakların değerlerinin birbirinden çıkartılmasıyla elde edilen farkların karşılaştırılmasında anlamlılık yoktu ($P<0.05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada futbolculardan oluşan deney ve antrenmansız kontrol grubu mukayese edilerek, futbol oyunu ve antrenmanının baskın olan ve olmayan bacakların; kuvvet, güç, sürat ve esneklik değerlerine olan etkisi araştırıldı ve değerlendirildi. Futbolcuların ortalama olarak kontrol grubundan 9 kg daha ağır olmalarına rağmen, %1.73 daha düşük vücut yağ yüzdesine ($P<0.05$) sahip olmaları, yağsız vücut ağırlıklarının antrenmansız deneklerden daha fazla olduğunun göstergesidir. Vücut kompozisyonu için benzer bulguları Calbet ve arkadaşları da rapor etmişlerdir⁽⁶⁾.

Futbolcu ve kontrol grubu bacak kuvveti, gücü, hızı ve esneklik değerleri itibariyle farklılık sergiledi. Futbolcular baskın, baskın olmayan ve her iki bacak performansları itibariyle kontrol grubuna göre daha yüksek değerlere sahiptiler. Heyward normatifine göre futbol grubunun beklenen otur uzan esneklik değerleri % 99'un üzerindeydi⁽²¹⁾.

Futbolcularla kontrol grubundan elde edilen bulgular bazı literatürde rapor edilen değerleri ile benzerlik göstermektedir⁽¹²⁾. Böylece yıllar boyu süren futbol antrenmanının futbolcuların alt üyelerin kaslarının performansını artırdığı söylenebilir⁽²³⁾.

Antrenman geçmişi olmayan ergenlik öncesi erkek çocuklar üzerinde çalışan Burnie ve Brodie, Capranca et al ve Burnie, kassal lateral baskınlık bakımından bacaklar arasında farklılık bulamamışlardır^(3,4,7).

Bununla beraber Kearns ve arkadaşları baskın ve baskın olmayan bacaklar arasında farklılık bulmuş ve bu farklılığı futbolcuların baskın bacaklarının kas demetinin boyunun uzunluğu ile açıklamışlardır⁽¹⁷⁾. Calbet ve arkadaşları yapılan bu çalışmayla direk ilişkili olmamakla birlikte, futbolcuların baskın vuruş bacağıyla diğer bacakları arasında kemik mineral içeriği ve kemik mineral yoğunluğu itibarıyla de farklılık bulamadıklarını belirtmişlerdir⁽⁶⁾.

İlgili araştırmacılar bu sonucu tartışırken; baskın olmayan bacağın da diğeri gibi vuruş esnasında ilave bir baskıya maruz kaldığını ve dolayısıyla performans artışının her iki bacağı da dağıldığını belirtmişlerdir. Ayrıca baskın olmayan bacağın futbol oyunu ve hareketleri sırasında dengeyi sağlamak için çaba sarf ettiğini ve böylece bacak gelişiminde bu durumun simetri oluşturduğunu ilave etmişlerdir.

Futbolcuların baskın olmayan bacaklarının dikey sıçrama değerinin, baskın bacadan yüksek bulunması nedeniyle bahsedilen benzer yorumlar yapılan bu çalışma bulguları için de kullanılabilir. Bu yorumlara ilave olarak baskın olmayan bacağın futbol oyunu ve antrenmanı içerisinde şut, top kontrolü ve sıçrama pozisyonlarında hep destek bacağı olarak kullanılması bu sonucun oluşmasında etken olabilir.

Dodge ve arkadaşları tercih edilen ve edilmeyen bacaklar arasında maksimum top vurma süratinde farklılık bulmuşlardır⁽¹⁹⁾. Bu farklılığın oluşmasını, tercih edilen bacağın topa vuruşu esnasında daha iyi düzeyde olan segmentler arası hareket kalıbına ve hızın ayaktan topa transferindeki kalitesine bağlamışlardır. Aynı yazarlar bir bacadaki kuvvet gelişiminin yüksek olması halinde daha fazla kas hareketi sağlanacağını ve segmentlerin daha yüksek düzeyde iş üretebileceğini vurgulamışlardır. Ancak buna rağmen bacaklar arasında bu açıdan bir farklılık bulamadıklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla top sürat performansı bacak güç, kuvvet farkından ziyade topa vuruş kalitesiyle ilgili gözükmektedir.

Bu sonuca paralel olarak yapılan bu çalışmada da futbolcuların baskın olan ve olmayan bacaklarının kuvvet değerlerinde anlamlı farklılık bulunamadı. Çalışmanın 20 m sek sek koşu testi bölümünde ise kontrol grubunun baskın bacakların performansı baskın olmayanlardan daha iyi bulundu. Baskın bacağın diğerine oranla günlük yaşamda sek sek aktiviteleri esnasında daha yaygın olarak kullanılması ve böylece kullanılan bacağın beceri gelişimiyle birlikte tek bacak koşu performansını da etkilenmiş olabileceği sonucu çıkarılabilir. Ayrıca kişinin sek sek koşusu denge gelişimiyle de ilişkili olabilir. Doğal olarak bir bacağın daha fazla kullanılması onun dengede kalarak sek sek yapma yeteneğini de geliştirmiş olabilir.

Futbolcuların baskın ve baskın olmayan bacaklarına yönelik belli sayıdaki literatür çalışması ve bunların fiziksel ve fizyolojik bulguları gözden geçirildiğinde ve ayrıca yapılan bu çalışma bulguları ile birleştirildiğinde konunun daha fazla araştırma çalışmasına ihtiyaç duyduğu anlaşılmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Bosco C, Luhtanen P, Komi PV (1983). A simple Method For Measurement of Mechanical Power in Jumping. Euro J Appl Physiol, 50, 273-82.
2. Brewer J, Davis J A (1991). A Physiological Comparison of English Professional and Semi-Professional Soccer Players. In: Proceed the 2nd World Congress on Science and Football. Eindhoven, 141.
3. Burnie J. (1987). Factors Affecting Selected Reciprocal Muscle Group Ratios in Preadolescents. Int J Sports Med; 8, 40-5.
4. Burnie J, Brodie DA. (1986) Isokinetic Measurement in Preadolescent Males. Int J Sports Med 8:40-45.
5. Cabri J, De Proft E, Dufour W, Clarys JP.(1986). Influence of Strength Training on Soccer Players. Science and Football 4,17-21.
6. Calbet J A L, Dorado C, Diaz H P, Rodriguez P R. (2001). High Mineral Bone Mineral Content and Density in Male Football (soccer) Players. Med. Sci. Sports Exerc. 33(10), 1682-1687.
7. Capranica L, Cama G, Fanton F, Tessitore A, Figura F (1992). Force and Power of Preferred and Non-Preferred Leg in Young Soccer Players. J. Sports Med. and Physical. Fitness, 31(4), 358-363.
8. Cornetti G, Maffioletti N A, Poulson M, Chatard J C, Maffulli N (2001). Isokinetic Strength and Anaerobic Power of Elite, Subelite and Amateur French Soccer Players. Int J Sports Med, 22: 45-51.
9. Davis J A, Brewer J, Atkin D. (1992). Pre-Season Physiological Characteristics of English First and Second Division Soccer Players. J Sports Sc 10:541-547.
10. Dodge H, Bullandersen T, et al. (2002). Biomechanical Differences in Soccer Kicking With the Preferred and the Non-Preferred Leg. Journal of Sports Sciences, 20, 293-299.
11. Dunbar GM, Power K. (1995). Fitness Profiles of English Professional and Semi-Professional Soccer Players Using a Battery of Fields Test. J Sports Sci, 13: 501-502.
12. Ekblom B (1986) Applied Physiology of Soccer. Sports Medicine 3: 50-60.
13. Fox L Edward, Bowers W. Richard, and Foss L. Merle. (1988). The Physiological Basis of Physical Education and Athletics. Saunders College Publishing, Fourth Edition, USA.
14. Garganta J, Maia J, Silva R, Natal A. (1992). A comparative Study of Excessive Leg Strength in Elite and Non-Elite Young Soccer Players. J Sports Sci, 10:157
15. Jackson A. W, Langford N. S. (1989). The Criterion-Related Validity of The Sit-and- Reach Test: Replication and Extension of Previous Findings. Research Quarterly for Exercise and Sport, 60, 384-387.
16. Kannus P, Alosa D, Cook L, Johnson J, et al. (1992) Effects of One-Legged Exercise on the Strength, Power and Endurance of the Contralateral Leg. Eur. J. Appl. Physiol., 64,117-126.
17. Kearns C F, Isokawa M and Abe T. (2001) Architectural Characteristics of Dominant Leg Muscles in Junior Soccer Players. Eur J Appl Physiol, 85, 240-243.
18. Oberg B, Moller M, Gillquist J, Ekstrand J. (1986). Isokinetic Torque Levels for Knee Extensors and Knee Flexors in Soccer Players. IntJ Sports Med: 17, 50-53.
19. Sargent D.A. (1921). Physical Test of Man. Am. Phys.Ed. Rev. 26.188.

20. Wisloff U, Helgerud J, Hoff J. (1998). Strength and Endurance of Elite Soccer Players. *Med Sci Sports Exerc.*, 30, 462-467.
21. Heyward V. (1991). *Advanced Fitness Assessment and Exercise Prescription*. 2nd Edition, Champaign. IL, Human Kinetics.
22. Yuhasz M.S. (1986). *The Effects of Sports Training on Body Fat in Man With Prediction of Optimal Body Weight*. Urbans, Monois : University of Illinois.
23. Zakas A, Mandroukas K, Vamvakoudis E, Christoulas K, Aggelo-poulou N. (1995) Peak Torque of Quadriceps and Hamstring Muscles in Basketball and Soccer Players of Different Divisions. *J Sports Med Phys Fitness*, 35, 199-205.

SÜPER LİGDE OYNAYAN BİR FUTBOL TAKIMI TARAFTARLARININ ŞİDDETE NEDEN OLAN TAHRİK OLMA UNSURLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Ertan KILCIGİL *
Muhiddin PARTAL *

ÖZET

Futbol sahalılarında meydana gelen şiddet olayları gittikçe artış göstermektedir ve bunun birçok nedenleri arasında tahrik olmak da vardır. Özdeşleşme ve etkilenme nedenleriyle taraftarlar tahrik olmaktadır. Tahrik olma nedenlerinin incelendiği bu çalışma 2001- 2002 sezonu Süper Lig ikinci devresinde Ankara'da oynanan Gençlerbirliği - Gaziantep Spor Kulüplerinin futbol takımları maçını izleyen 157 Gençlerbirliği taraftarı üzerinde yapılmıştır. Uygulanan 23 soruluk anket, yüzdesel dağılım ve frekans gösterme yoluyla açıklanıp yorumlanmıştır. Taraftarları tahrik eden en önemli etkenin hakem olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Taraftar, Şiddet, Saldırganlık, Tahrik

A RESEARCH ABOUT PROVOCATION COMPONENTS CAUSE TO FANS VIOLENCE OF A FOOTBALL TEAM IN SUPER LEAGUE

SUMMARY

The violence in football fields is getting more and more and among the reasons of this is also getting provoked. Fans are provoked because of their identification with their team and being influenced by their team. In this study on the investigations of the reasons of provocation has been carried out over 157 Gençlerbirliği fans that watched the football match played in Ankara in the second period of 2001-2002 Turkish Super League. The questionnaire with 23 questions was explained and interpreted by means of percented distribution and frequency methods. As a result, it was seen that the most important factor of the provocation was the referee.

Key Words: Football, Fun, Violence, Aggression, Provoke

* Ankara Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Tandoğan/ANKARA

GİRİŞ

Günümüzde, saldırganlığın antisosyal bir güdü olduğu kanısı yavaş yavaş silinmektedir. Bazı araştırmacılar, saldırganlığın ve şiddet olgusunun en iyi, toplumsal ilişkilerin dinamikleri içinde, bütüncül bir bakış açısıyla anlaşılabilceğini savunmaktadırlar. Spor, çok önceleri az değerli bir konumdayken, bugün toplumun merkezinde yer alan ve çok değer verilen bir kurum haline gelmiştir. Genel sporun içinde futbolun ayrıcalığı ise tartışmasızdır. Modernleşme ve küreselleşmenin doğal sonucu olarak dünyadaki ayrıcalıklı konumu Türkiye’de de geçerlidir. Halen belli bir alt kültür izleyicisini bünyesinde barındırmasına rağmen futbol, kitleleri peşinden sürükleyen popüler bir eğlence aracı olmasının yanında, taraftarlarının neredeyse dinsel ya da yarı dinsel biçimde bağlılık gösterdikleri temel bir doyum veya tatmin olma statüsü edinmiştir. Taraftarların tahrik olma duyguları, birbirleriyle ilişki içinde olan, birlikte bir şeyler paylaşan ve ortak bir gelecek beklentisi (hep galibiyet, hep şampiyonluk) içinde olan bireyleri yaratmıştır. Bu bireyler birleşerek grupları yani ‘taraftarlık’ olgusunu oluşturmuş olan insanların yaşamlarında, bazen birbirine yaklaştırıp uzaklaştıran, sonra yeniden yaklaştıran, yeniden uzaklaştıran toplumsal öğeler içermelerini sağlamışlardır. Bu yaklaşım uzaklaşmalarda meydana gelen çatışmalar, işbirliğinin ve yaşamın evriminden ayrı düşünülemez. Saldırganlıktan ne anlaşıldığı kişiden kişiye farklılık gösterebildiği halde, şiddete ve saldırganlığa neden olan tahrik olma unsurları bizim ülkemiz için ortak noktalar oluşturabilmektedir. Saldırganlığın ve saldırganlık dürtüsünün şiddete dönüşmesini sağlayan tahrik unsurları, ülkemizin tüm bireylerini etkileyen bir sorundur. Futbola ilgilenmeyen birinin bile, futbol şiddeti ile ilgili bir ana habere duyarsız kalması olası değildir. Bu yüzden saldırganlık tüm toplumu ilgilendiren bir konuma gelirken şiddet, bunun biraz daha kuvvetli halidir. Aslında saldırganlık ve şiddet, fanatik ile holigan kavramları çok karıştırılmakta; bazen ortak bile kullanılmaktadır. Saldırganlığın şiddete dönüşmesi sadece o futbol maçını izleyen tarafları değil, tüm toplumu ilgilendiren bir durumdur. İnsanlar arasındaki saldırganlık ve şiddetin çözülmesi, en iyi o toplumun dinamikleriyle anlaşılabilir. Çünkü saldırganlığa ve şiddete çözüm bulmak için, saldırganlığa ve şiddete neden olan etkeni -burada futbolu- ortadan kaldırmakla veya yasaklamayla sonuç alamayız, çünkü yaşantımızı şiddete neden olan etkenlerle beraber sürdürmek zorundayız. Etken sırasında meydana gelen alt dinamik eylemlerini yavaşlatmak (tezahürat, söylem, dil, ideoloji vb.) ve düzenlemek gerekmektedir. Şiddet uygulayan tarafların bir geçmişi olduğunu, bu şiddet olayının ‘şimdiki zaman’ ile değerlendirilemeyeceğini, mutlaka geçmişe gitmek ve buna göre değerlendirmek gerektiğini bilmeliyiz. Saldırganlık, şiddetin ikizi değil, aşırı uç kabul edebileceğimiz bir davranış eylemidir. Aslında çevrenin etkisinden hormonlara, beyinsel bozukluklardan öğrenmeye kadar, tüm kültürel etkilerle beraber insanların saldırganlık ve şiddet gösterebilmesinin nedenlerini biliyoruz, fakat çözümleri uygulamada sorunlarla karşılaşmaktayız.

Şiddet ile saldırganlık terimleri karışıklığa yol açan, çoğu zaman da birbirinin yerine kullanılan tanımlardır. "Fransızca’da şiddet (violence); bir kişiye, güç ve baskı uygulayarak, isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; şiddet uygulama eylemi ise, zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik olarak acı çektirme ya da işkence, vurma, yaralama olarak

tanımlanmaktadır"⁽²⁾. Şiddet, saldırganlığın bir çeşididir ve saldırgan davranışın uç noktasıdır. Yani her saldırgan davranış, şiddet içermeyebilir. "Şiddet, karşı tutumda ve görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, sert davranma"⁽²⁸⁾, olarak tanımlanmaktadır. "İnsanlarda şiddet kullanma, kanuna uymamak, kişiye zarar vermek, hakaret etmek, onurunu kırmak, sükûnet ve huzura son vermek; birinin hakkını çiğnemek, hırpalamak, incitmek, canını acıtmak için zor kullanmak; yıkıcı davranışlarda bulunmak, aşırı derecede öfke ifade etmek şekillerinde kendisini gösteren davranışlar"⁽¹²⁾, olarak tanımlanabilir. Ünsal⁽²⁹⁾, şiddeti, 'özel şiddet' ve 'kollektif şiddet' diye ikiye ayırdıktan sonra, bir grubun karşı gruba karşı kullandığı şiddete stadyumda taraftar kavgalarını örnek vererek bu kavgaları kollektif şiddetin içine sokmaktır. Şiddet sosyolojik bir olgudur. Bazı sosyologlar denetimin ortadan kalkmasının veya zayıflamasının, insanın doğasında bulunan saldırganlık dürtülerinin harekete geçtiğini ve taraftar eğilimlerinin şiddetin zayıf yönü olduğunu belirtmektedirler. Boşalmanın dozu, şiddetin olup olmamasıyla kendini göstermektedir. Calhoun⁽⁹⁾, bir kişi ya da herhangi bir şeye karşı zarar vermek için kullanılan gücü şiddet olarak tanımlamaktadır. Saha içindeki kendince her türlü olumsuz etken, taraftar için şiddeti körikler. Oyuncular arasındaki sertleşme bile taraftar cephesinde şiddetin başlangıcı olabilir. Futbol taraftarlarının şiddete dönüşen taraftarlıkları, mutlaka düzensiz davranış eylemidir ve çok karmaşıktır. Düzensiz davranış da taraftarlık eyleminin, mutlaka galip gelmek düşüncesiyle sınırlıdır. Bu sınırlılık, zorunlu bir sınırlılık olmasına rağmen, eylemsel davranışlardaki çok çeşitli nedenlerle kendi içinde çok geniş ve karmaşıktır. Bu karmaşıklığa neden, taraftarın alt kültüründen kaynaklanan her türlü başarısızlığı veya mutsuzluğunu, tuttuğu takım ile özdeşleştirmesinden kaynaklanmaktadır. "Takımının renkleriyle birleşip özdeşleşen genç; amaçlarını, beklentilerini, takımın gücüne, üstünlüğüne yengisine bağlar"⁽²²⁾. Taraftarı oldukları takımın adeta 'fedailiğini' yapan taraftar, içinde bulunduğu toplumda bir yer kazanmaya çalışırken kendince statüsünü pekiştirir. Şiddet gösterirken taraftarlıkla takımına aidiyet gösterilmiş olunur ve adeta şiddet bir saygınlık kimliği kazanır. Zani ve Kirchler⁽³¹⁾, şiddet ve yıkıcı eylemlere katılmanın sosyo-demografik özelliklerle ilişkisinin olduğunu, içinde bulunulan grup normlarının şiddeti benimsemelerinin saldırgan davranışları onaylayanlarca gerçekleştirildiğini belirtmişlerdir. Smith⁽²⁶⁾, spor taraftarlarının şiddetine ilişkin tarihsel araştırmaların çok olmamasına rağmen, spordaki şiddetin spor tarihi kadar eski olduğunu belirtmektedir. Guttman⁽¹⁵⁾; 4,5 ve 6. yüzyıllarda Roma ve Bizans İmparatorlukları boyunca hipodrumdaki araba yarışlarının çok kanlı geçtiğini ve 532 yılında ünlü Rika ayaklanmasında 30.000 kişinin kılıçtan geçirildiğini (maviler ve yeşiller olarak bilinen taraftarların birbirlerine karşı), 18. yüzyıldan sonra sporla ilgili şiddet olaylarında artış olduğunu ve futbol branşının saha içi ve dışındaki şiddet olaylarında en önde olduğunu belirtmektedir. Dunning (a)⁽⁶⁾, futbol holiganizminin yanlış bir şekilde İngilizlerin bir sorunu gibi gösterildiğini, aslında futbol oynanan bütün ülkelerin aynı sorunla karşı karşıya olduğunu, Coe ve arkadaşları da⁽⁶⁾, futbol nedeniyle şiddet ile ilgili ölümlerin, İngiltere, Belçika, Almanya, İtalya, Türkiye, Yugoslavya, Hollanda, Çin, Yunanistan, Fransa ve Rusya'da gerçekleştiğini belirtmektedirler. "Türkiye'de futbolda seyirci şiddetinin ne kadar ciddi olduğunu ve bir sosyal problem olarak

görülp görülmediğinin açık ve net yanıtları yoktur. Futbolda şiddet görüldüğünde kamuoyunun bu olaylara tepki göstermediği anlamına gelmemelidir. Tam tersine futbolda bir şiddet olayı patlak verdiğinde özellikle, yazılı ve görsel basında 'tanımı gereği sporun barışçıl olduğu' tezinden kaynaklı yoğun ama kısa süren tepkiler gösterilmektedir. Olayların hemen hemen hepsinde, futbolda şiddetin diğer toplumsal problemlerle ilişkisi gözardı edilmekte, problem marjinalleşmekte ve böylece 'sosyal problem' statüsüne çıkamamaktadır"⁽²⁰⁾.

1970 yılında sosyal psikolojide saldırganlık konusunun deneysel çalışmalarını başlatan ve 'Yale' grubu olarak bilinen beş yazar 'Engellenme ve Saldırganlık' konulu çalışmalarında⁽⁷⁾, doğuştan gelen içgüdü kuramını reddederek kişinin saldırgan olmaya güdülendiğini, bu güdülenmenin sonradan engelleme ile oluştuğunu ve her engellenmenin saldırgan davranma isteğini artırdığını belirtmişlerdir. Taraftarlık açısından sporda engellenme, sonuç olarak bir kulüp tarafı olma durumu yaratmaktadır. Taraftarın saldırganlık dürtüsünü misillemeye yol açmadan başka bir hedefe yönelmekle enerjinin boşaltılması gerekmektedir. Bandura'ya göre⁽¹⁾, saldırganlık çevre tarafından üretilir, öğrenilir ve az pratik gerektirir, fakat karmaşıktır. Taraftarlar birbirlerinden etkilenir. Oyuncular arasındaki saldırganlık seyirciler arasında etkilenme yaratır. Spor ve seyirciler arasındaki saldırganlık ve şiddet konusunda literatürde en fazla referans alan çalışma olan Goldstein ve Arms'ın⁽¹³⁾, çalışmasında Amerikan futbolu ve cimnastik izleyicileri arasında maç öncesi ve maç sonrası yapılan gözlem araştırmasında, saldırganlık içermeyen cimnastik izleyicilerinde hiçbir değişme olmazken, Amerikan futbolu izleyicilerinde anlamlı bir değişkenlik bulunmuştur. Fiziki temas içeren sporlarda saldırganlık düzeyinin yüksek oluşu, ülkemiz açısından futbolun en çok izlenen branş olmasıyla birleşince anlamlı bir önem kazanmaktadır. Bireysel sporlarda, takım sporlarına göre saldırganlık pek nadirdir. Çünkü takım sporlarında, özellikle futbolda iç grupla özdeşleşme-taraftarlık vardır ve bu dış grubun reddi, yani karşı taraftarın reddi demektir. Bu sınıflamalar dışavurumsal saldırganlık ve araçsal saldırganlığı yaratır. Araçsal saldırganlık şiddeti doğurur, tırmandırır ve tepkisel saldırganlık meydana gelir.

"Orijinal olarak, engellenme saldırganlık hipotezi, engellenmeyi; herhangi bir amaca ulaşmanın engellenmesi olarak tanımlanmıştır. Daha sonra, herhangi bir birey veya koşulun kişi üzerinde yarattığı acı ya da rahatsızlık olarak tanımlanabilecek olan tahrik unsuru (yüze vurulan bir tokat, sözel bir suçlama, mal veya eşyaya yönelik saldırı) tanımının da eklenmesi gerekli görülmüştür. Araştırmalar engellenme ve tahrik unsuru artıkça, saldırganlığın da arttığını ortaya koymaktadır. Örneğin, deneklerin birbirlerine verebileceği şok miktarını denetleyebildikleri bir deney düzeninde kendilerine verilen şok düzeyinin artırılması durumunda diğer deneğe uyguladıkları şok miktarının arttığı gözlenmiştir"⁽⁶⁾. Johnson⁽¹⁹⁾, engellenme kuramı ile saldırganlık arasında ilişki olmasına rağmen oldukça karmaşık güçlükler olduğunu belirtmektedir. Yani engellenme ile oluşan tahrik, kişiden kişiye değişmektedir. Dolayısıyla tahriğin tanımının yapılması çok genel çerçevede kalmıştır. Aynı engellenme kimilerinde tahrik unsuru olurken kimilerini hiç ilgilendirmemektedir. Hatta engellenme bile, kimilerinde gerçekten engellenme kabul edilmekte, kimilerinde ise olağan

karşlanmaktadır. "Toplumsal-siyasal alanların içerdiği muhtelif 'biz/onlar' ilişkileri popüler bilinçte, takımların ve oyuncuların 'bizim takımımız' ve 'bizim çocuklarımız' olarak anlamlandırılması yoluyla farklı bir 'biz /onlar' ilişkisinde aynı kutbu"⁽¹¹⁾, oluştururken; engellenme ve tahrik unsurunun temelini yaratmaktadır. Futbol eşanlı olarak çokça politikleştirilmesine rağmen, yaygın bir şekilde politikanın ötesinde veya üzerinde bir konuma getirilmiştir. Saflara ayrılan taraftar; yaşamındaki olumsuzlukları takımına aidiyet duygusuyla birleştirirken, takımı için yapılabilecek her eyleme tahriklenmiş olarak katılmaktadır.

Futbol sahalarda meydana gelen şiddet olayları gittikçe artış göstermektedir ve bunun birçok nedenleri arasında tahrik olmak da vardır. Özdeşleşme ve etkilenme nedenleriyle taraftarlar tahrik olmaktadır ve tahrik olma nedenleri merak edilmektedir. Bu çalışmada Süper Ligde oynayan bir futbol takımı (Gençlerbirliği Spor Kulübü) taraftarlarını şiddete iten unsurların incelenmesi amaçlanmıştır. Bundan sonra yapılacak daha geniş kapsamlı çalışmalara da ışık tutacağından, belki de şiddetin bir nedeni olan tahrik olma unsurlarının ortadan kaldırılması çalışmalarına bir dayanak oluşturacaktır.

MATERYAL VE METOD

Bu araştırmaya, 2001-2002 sezonu Süper Lig ikinci devresinde Ankara'da oynanan Gençlerbirliği-Gaziantep Spor Kulüplerinin futbol takımları maçını izleyen 101'i kale arkasında, 56'sı maratonda (açık tirübün) oturan toplam 157 Gençlerbirliği Spor Kulübü futbol takımı taraftarı katılmıştır. Araştırma Grubuna, futbolda tahrik edici unsurlara ilişkin seçeneklerin işaretlenmesinin istendiği 23 soruluk bir anket uygulanmıştır. Araştırma sonucu, yüzdesel dağılım ve frekans gösterme yoluyla açıklanıp, yorumlanmıştır.

BULGULAR

1. Araştırma Grubunun Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 1: Araştırma Grubunun Oturdukları Yer İtibarıyla Yaş Grupları ve Yüzdeleri

Yaş	n=101 kale arkası	%	n=56 maraton	%	Toplam	n+n=N=157 %
15-25	65	64,35	21	37,5	86	54,77
25-35	21	20,79	24	42,85	45	28,66
35-45	11	10,89	3	5,35	14	8,91
45 ve üstü	4	3,96	8	14,28	12	7,64

Tablo 2: Araştırma Grubunun Oturdukları Yer İtibarıyla Öğrenim Durumları ve Yüzdeleri

Okul	n=101 kale arkası	%	n=56 maraton	%	Toplam	n+n=N=157 %
İlkokul	13	12,87	3	5,35	16	10,19
Ortaokul	13	12,87	9	16,07	22	14,01
Lise	63	62,37	27	48,21	90	57,32
Üniversite	12	11,88	17	30,35	39	24,84

Tablo 3: Araştırma Grubunun Oturdukları Yer İtibarıyla Meslek Grupları ve Yüzdeleri

Meslek	n=101 kale arkası	%	n=56 maraton	%	Toplam	n+n=N=157 %
Öğrenci	41	40,59	11	19,64	52	33,12
Serbest	45	44,55	34	60,71	79	50,31
Öğretmen	2	1,98	-	-	2	1,27
İşçi	7	6,93	-	-	7	4,45
Memur	2	1,98	9	16,07	11	7
Ün. Öğ. Elem.	1	0,99	2	3,57	3	1,91
Asker	1	0,99	-	-	1	0,63
İşsiz	1	0,99	-	-	1	0,63
Emekli	1	0,99	-	-	1	0,63

2. Araştırma Grubunu Tahrik Edici Unsurlara İlişkin Bulgular

Tablo 4: Araştırma Grubunu Oturdukları Yer İtibarıyla Tahrik Edici Unsurlar ve Yüzdeleri

Tahrik Seçenekleri*	n=101 kale arkası	%	n=56 maraton	%	Toplam	n+n=N=157 %
1	39	38,61	16	28,57	55	35,03
2	55	54,45	21	37,5	76	48,40
3	42	41,58	23	41,07	65	41,40
4	83	82,17	52	92,85	135	85,98
5	29	28,71	6	10,71	35	22,29
6	87	86,13	53	94,64	140	89,17
7	79	78,21	40	71,42	119	75,79
8	44	43,56	25	44,64	69	43,94
9	76	75,24	47	83,92	123	78,34
10	46	45,54	13	23,21	59	37,57
11	49	48,51	17	30,35	66	42,03
12	79	78,21	43	76,78	122	77,70
13	51	50,49	27	48,21	78	49,68
14	74	73,26	36	64,28	110	70,06
15	20	19,80	2	3,57	22	14,01
16	32	31,68	21	37,5	53	33,75
17	45	44,55	11	19,64	56	35,66
18	65	64,35	31	55,35	96	61,14
19	60	59,40	22	39,28	82	52,22

***Tahrik seçenekleri:** 1- Maçın sonucuyla ilgili bir beklentinin olması, 2- Karşı takımın taraftarlarında düşüncelerine uymayan pankart görülmesi, 3- Rakip takım taraftarlarının tezahüratı, 4- Ahlâka aykırı sözlü veya sözsüz hakaret ve hareketler, 5- Kendi takım amigosunun yönlendirmesi, 6- Hakemin yanlı tutumu, 7- Hakemin zamansız ve yersiz kart gösterimi, 8- Hakemin sert oyuna izin vermesi, 9- Rakip futbolcuların gol sonrası kendilerine karşı yaptığı uygunsuz hareketler ve sevinçler, 10- Maçtan yenik ayrılmak, 11- Kritik bir maç olması (kupa maçı vb.), 12- Rakip taraftarların maça kesici-delici-sopa vb. aletlerle gelmesi, 13- Medyanın kışkırtması (taraf olan köşe yazarları ve TV programları), 14- Rakip taraftarların sahaya zarar vermesi, 15- Maça beraber gelinen arkadaşlardan etkilenmek, 16- Maça alkollü gelinmesi, 17- Fanatik taraftar olunması, 18- Yöneticilerin zor durumda takıma sahip çıkmaması, 19- Maç sırasında antrenör-teknik direktör'ün oyunu yönetip yönlendirememesi.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Deneklerimizin 15-25 yaş grubu itibarıyla %64,35'i kale arkasında oturmaktadır. İkinci sırada %42,85 ile maratonda oturan 25-35 yaş grubu, daha sonra sırasıyla %20,79 oranıyla 25-35 ve %10,89 oranıyla 35-45 yaş grubu gelmektedir.

Kale arkasının %62,37'si, maratonun %48,21'i lise mezunlarından oluşmaktadır. İlk, orta ve üniversite mezunlarının kale arkasında oturma oranları yaklaşık aynıdır (sırasıyla %12,87, %12,87, %11,88). Maratonda oturanların %30,35'inin üniversite mezunu olduğu göze çarpmaktadır. Bu tirübündeki ortaokul mezunlarının oranı %16,07'dir, ilkokul mezunu oranı düşüktür (%5,35).

Genel toplamda (kale arkası ile maraton), lise mezunu eğitim durumunu (%57,32), üniversite mezunu eğitim durumu izlemektedir (%24,84). Daha sonra ortaokul mezunu (%14,01) ve ilkokul mezunu gelmektedir (%10,19).

Deneklerimizin meslek grupları bakımından genel toplamda %50,31'inin serbest, %33,12'sinin de öğrenci meslek grubuna dahil olduklarını görmekteyiz. Serbest meslek grubunun %44,55'i ve öğrenci meslek grubunun %40,59'u kale arkasında oturmaktadır. Maratonda oturanların %60,71'i serbest, %19,64'ü ise öğrenci meslek grubundandır.

Deneklerimizin yaş grubu, eğitim ve meslek grupları faktörlerini ortak bir genel bakış ile değerlendirdiğimizde, genç yaş grubu (15-25 yaş grubu: %54,77), lise mezunu (%57,32) ve serbest meslek (%50,31) grubuna dahil olduklarını görmekteyiz. Deneklerin meslek grupları içinde ilk sırada serbest meslek grubu faktörünün çoğunluğu (%50,31), Gençlerbirliği taraftarlarının meslek grubu profili hakkında bir fikir verebilmektedir. İkinci sırada öğrenci grubu (genel toplamda %33,12) gelmektedir. Toplumsal kanı, serbest meslek grubunun gelir dağılımı itibarıyla diğer mesleklerden daha iyi olduğu yönündedir. Maç bilet ücretini rahatlıkla ödeyebildiklerini söyleyebiliriz. Ancak bu çalışma sırasında oynanan maçta kale arkası ücretsizdi. Dolayısıyla bu durumda 'genel toplam'a değil de; oturma yeri itibarıyla maraton'a bakmamız gerekmektedir. Serbest meslek grubu %60,71 ile ilk sırada, daha sonra sırasıyla öğrenci (%19,64) ve memur (%16,07) gelmektedir. Deneklere gelir durumu sorulmadığından, öğrenciler için; 'ailelerinden

maddi destek aldıkları', memurlar içinse, ya 'maçın kale arkasına göre daha iyi izlenebildiği' ya da 'tarafdarlığının çok daha baskın gelmesi nedeniyle ücret ödemekten çekinmeden maraton tirübününe oturdukları' yorumunu yapabiliriz.

Deneklerin tahrik olmalarında 'hakemin yanlı tutumu' birinci sırayı almaktadır (genel toplamda: %89,17). Oturdukları yer itibarıyla da (kale arkası: %86,13, maraton: %94,64), 'hakemin yanlı tutumu' seçeneğinde yoğunlaşmaktadır. Kendi takımları aleyhine hakemin yanlı maç yönettiği görüşüne sahip olan taraftarların, kendi takımlarının maçlarını yöneten hakemlere 'asıl kendilerinin yanlı baktıklarını, objektif bakamadıklarını, hakemin kendi takımlarına karşı belki de objektif kararlarını göremediklerini' göstermektedir.

Tahrik nedenleri arasında ikinci sırada 'ahlaka aykırı sözlü veya sözsüz hakaret ve hareketler' yer almaktadır (%85,98).

Hemen hemen aynı oranlarla ve sırasıyla 'rakip futbolcuların gol sonrası kendilerine karşı yaptığı uygunsuz hareketler ve sevinçler' (%78,34), 'rakip taraftarların maça kesici-delici-sopa vb. aletlerle gelmesi' (%77,70) ve 'hakemin zamansız ve yersiz kart gösterimi' (%75,79) önemli tahrik nedenleri arasındadır. Altıncı sırada önemli tahrik nedeni 'rakip taraftarların sahaya zarar vermesi' (%70,06) gelmektedir.

İmamoğlu⁽¹⁸⁾, Kılıçgil⁽²¹⁾, Carrol⁽⁴⁾, Dunning ve arkadaşları^(b-c-9, 10), Gullianotti⁽¹⁴⁾, Hobbs ve Robins⁽¹⁶⁾, Horak⁽¹⁷⁾, Moorhouse⁽²³⁾, Piltz⁽²⁴⁾, Pratt ve Salter⁽²⁵⁾, Stokvis⁽²⁷⁾ ve Williams⁽³⁰⁾; taraftarların hakemler hakkındaki olumsuz düşüncelerinde önemli bir oranda artıştan söz etmektedirler. Bu sonuçlar, bizim çalışmamızı desteklemektedir.

Yöneticilerin, taraftarlarını etkileme ve yönlendirmede, 'biz ve onlar' felsefesinden ayrılıp, yenilgiyi de hazmedebildiklerini gösterir davranış eylemleri geliştirmeleri gerekmektedir. Futbolun, üç sonuçlu bir oyun olduğunun 'sözlerde' kalmayıp, gerçekten inandıklarını da taraftarlarına iletmeleri ve yenilgilerine de mutlaka ve mutlaka bir mazeret bulma zorunluluğundan kurtulmaları gerekmektedir. 'Biz hakemler hakkında konuşmuyoruz' diye başlanılan sözler, hakem yorumlarıyla devam edegeldikçe, taraflı ve tahrik edici konuşmalar, yorumlar ve televizyon programları yapıldıkça, taraftarların tahriklenmesi ve sürekli 'bilenmesi' devam edecektir. Hakemden memnuniyetsizlik sadece bu çalışma için değil, hatta ülkemiz dışında da popüler spor olan futbolun taraftarlarının, kendi maçlarına tarafsız bakamadıklarını göstermektedir. Bunu kamuoyu, kitle iletişim araçları ve bilimsel literatürden görmekteyiz. Eğer taraftarlar futbol maçlarına taraflı bakmasalardı bugün yeryüzünde var olan şiddet ve holiganizm kavramları anlamlı yerini almazdı.

KAYNAKLAR

1. Bandura, A., *Aggression: A Social Learning Analysis*, Prentice Hall, New Joursey, 1978
2. Başoğlu, C., "Saldırganlık Davranışının Biyolojik Belirleyicilerinin Araştırılmasına Yönelik Bir Çalışma", T.C. Genelkurmay Başkanlığı Gülhane Askeri Tıp Akademisi Haydarpaşa Eğitim Hastanesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği Uzmanlık Tezi, s.3 , İstanbul, 1998
3. Calhoun, D., *Sports, Culture and Personality*, West Point, Leisure Press, New York, 1981
4. Carrol, R., "Football Hooliganism in England", *International Review of Sports Sociology*, 15, 2, pp. 77-92, 1980
5. Coe, S., Taesdale, D., Wickham, D., *More Than a Game: Sport in Our Time*, BBC Books, London, 1992
6. Çobanoğlu, M.G. "Sporda Saldırganlık Olgusu ve Bu Olgunun Sportif Performans Üzerine Etkisi", Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Doktora Tezi, s. 24-25, İzmir, 1993
7. Dollard, J., Doob, L., Miller, N., Mowrer, O.M., Sears, R.R, *Frustration and Aggression*, in E. I. Megargee., J.E. Hokanson (eds), *The Dynamics of Aggression*, Harper and Row Publishers, pp.28-40, New York, 1970
8. Dunning, E(a)., "Football Hooliganism as a World Social Problem", *Agon*, Volume:2, pp.5-16, 1995
9. Dunning, E(b)., et al., "Spectator Violence at Football Matches: Towards a Sociological Explanation", *British Journal of Sociology*, 37(2), pp. 221-244 ,1986
10. Dunning, E(c)., et al., "Spectator Violence at Football Matches: Towards a Sociological Explanation", *British Journal of Sociology*, 2, pp. 221-244, 1986
11. Erdoğan, N., "Popüler Futbol Kültürü ve Milliyetçilik", *Birikim*:49, ss.26-33, Mayıs, 1993
12. Erten, Y., Ardalı, C., "Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları", *Cogito*: 6-7, ss.143-163,1996
13. Goldstein, J.L, Arms, R.L., "Effects of Observing Athletic Contest on Hostility", *Sociometry*, Volume: 34, 1971
14. Gulianotti, R., "Participant Observation and Research Into Football Hooliganism: Reflections on the Problems of Entree and Everyday Risks", *Sociology of Sport Journal*, 12, 1, pp. 1-20, 1995
15. Guttman, A., *Sport Spectators*, Columbia University Press, p.8, New York, 1986
16. Hobbs, D., Robins, D., "The Boy Done Good: Football Violence, Changes and Continuities", *Sociological Review*, 39, 3, pp. 551-579, 1991
17. Horak, R. "Things Change: Trends in Austrian Football Hooliganism from 1977-1990", *Sociological Review*, 39, 3, pp. 531-548, 1991
18. İmamoğlu, O., "Sporcu ve Seyirci Sağlığı", *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Doktora Tezi* , s.333, İstanbul , 1991
19. Johnson, R.N., *Aggression: In Man and Animals*, Saunders Company, London, 1972
20. Kayaoğlu, A.G. "Futbol Fanatizmi, Sosyal Kimlik ve Şiddet: Bir Futbol Takımının Taraftarlarıyla Yapılan Çalışma" , *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal) Anabilim Dalı Doktora Tezi*; s. 7-8, 12, 14-15, Ankara, 2000
21. Kılıçgil, E., "Futbol Taraftarlarının Şiddet ile İlgili Tepkilerinin Psiko-Sosyal Boyutları", *Dinamik Spor Bilimleri Dergisi*, Yayına Kabul Edildi, 2002
22. Köknel, Ö., *Bireysel ve Toplumsal Açından Şiddet*, Altın Kitaplar s. 236, İstanbul, 1996

23. Moorhouse, H. F., "Football Hooligans: old Bottle, New Whines?", *Sociological Review*, 39, 3, pp. 489-502, 1991
24. Piltz, G., "Social Factors Influencing Sport and Violence: On the 'Problem' of Football Hooliganism in Germany," *International Review for the Sociology of Sport*, 31, 1, pp. 49-68, 1996
25. Pratt, J., Salter, M., "A Fresh Look at Football Hooliganism", *Leisure Studies*, 3, 2, pp. 201-230, 1984
26. Smith, M.D., *Violence and Sport*, Butterwort and Co. Ltd, Toronto, 1983
27. Stokvis, R., "Football Hooliganism in the Netherlands", *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift*, 18, 3, pp. 165-188, 1991
28. Taşçıoğlu, K., "Psikotik Olgularda Saldırganlık ve Semptom Dağılımının İlişkisi", T.C. Sağlık Bakanlığı Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Adli Psikiyatri Birimi Uzmanlık Tezi, s.14, İstanbul, 1996
29. Ünsal, A., "Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi", *Cogito*: 6-7, ss.29-36, İstanbul, 1996
30. Williams, J., "Football Hooliganism", *The Social Science Teacher*, 15, pp. 89-92, 1986
31. Zani, B., Kirchler, E., "When Violence Overshadows The Spirit of Sporting Competition: Italian Football Fans and Their Clubs", *Journal of Community and Applied Social Psychology* Volume: 1, pp.5-21, 1991

AVRUPA BİRLİĞİ VE SPOR

Velittin BALCI *

ÖZET

1985'te, Milano Avrupa Konseyi, fikir birliğiyle Addonina Raporu'nu oluşturmuştur. Bu raporda sporun, tek bir topluluğa ait olma hissini destekleyebilecek tek fırsatı oluşturduğuna dikkat çekilmiştir. Bu hedeflere ulaşmak amacıyla bazı politikalar kabul edilmiş ve uygulamaya konmuştur. Sporun günlük yaşamdaki önemi, çeşitli sektörleri, örneğin, eğitim, basın, görsel-ışitsel sektör, şans oyunları ve alt yapı sektörlerini etkilemesi bakımından Avrupa Birliği'nde (AB) dikkat çekici hale gelmiştir ve sporun artan ekonomik ve ticari eğilimi gerçek bir değişim yaratmıştır. Avrupa Birliği, işsizliği azaltmak için mücadele yürütürken, spor sektörü de, yeni işlerin yaratılabileceği ve AB'nin altyapı yatırımları, yeni teknoloji, eğitim ve karşılıklı değişim programlarının olumlu etkileri için desteklenecek alanlardan biridir. Avrupa Birliği, sporun çeşitli olumlu fonksiyonlarını yeni keşfetmemiştir, ancak, bu alanda yaşanan olumsuz gelişmelerin farkında olarak iyileştirmelerde bulunmak, daha iyi bir geleceğe ve yaşama ulaşmaya yönelik çabalardır. AB, sporun olumlu etkilerinin yanı sıra, bazı sorunların ve olumsuz etkilerin de farkındadır ve bunların ortadan kaldırılması için çeşitli önlemler almaktadır. Avrupa Birliği faaliyetler yelpazesi, spor dünyasını sarmalamaktadır.

Bu çalışmada amaç, Avrupa Birliği'nin spora ilişkin genel yaklaşım ve politikalarını spor camiasının bilgisine sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Spor

* Ankara Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ANKARA

THE EUROPEAN UNION AND SPORT

ABSTRACT

In 1985, the Milan European Council established the Addonina Report in consensus. In this report, it's stressed that, sport is the only opportunity that can support the feeling of loyalty to a single community. The importance of sport in daily life has become attractive, in the way that sport effects various sectors, for example, education, press, audio-visual sector, chance games and infrastructure investments. In recent years, sport has developed rapidly in Europe and the increasing economic and commercial trend of sport has created a real transformation. While the EU carries out a program against unemployment, spor sector is one of the fields that new jobs can be created and also that can be supported for the positive impacts to the infrastructure investments, new technology, education and exchange programs of the EU; Beside the positive impacts of sport, EU is also concious of some problems and negative impacts, and tries to take some measures to remove them. The EU spectrum of activities surrounds the world of sport. In this study, the objective is to introduce the general approaches and policies of the EU related with to the sport community.

Key Words: European Union, Sport

GİRİŞ VE AMAÇ

Avrupa Birliği'ne üye ülkeler ortak bir amaç için bir araya gelmişlerdir. Söz konusu ülkeler, bu amaca ulaşmak için bazı düzenlemeleri kabul etmekte ve uygulamaya koymaktadırlar. Zaman içinde Avrupa Birliği'ne giden yolda imzalanan çeşitli antlaşmalarda öngörülen koşullar içinde belli sıra ve sürelerle uygulanan düzenlemeler; gümrük ile ilgili düzenlemeler yapmak, ortak bir ticaret ve tarım politikası yürütmek, ortak bir taşıma politikasını yaşama geçirmek, serbest rekabet ile ilgili düzenlemeleri yapmak, ekonomik politikaları iyileştirmek, çalışanların yaşam düzeylerinin yükseltilmesine katkıda bulunmak, yeni kaynaklar bulmak olarak özetlenebilir. Üye ülkelerin ekonomik yapılarını birbirlerine bağımlı kılmak için öngörülen ilk temel politikalar "dört özgürlük" adı verilen; malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin üye devletler içinde özgürce dolaşmasıdır⁽⁴⁾. Görüleceği gibi, bu uygulamaların bir program halinde hayata geçirilmesiyle AB ülkelerinde yaşam standartlarının yükseltilmesi ve Avrupa vatandaşlarının birbirlerine yakınlaştırması hedef alınmaktadır. Söz konusu uygulamalar oldukça geniş bir yelpazede ele alınmaktadır.

Sporun günlük yaşamdaki önemi, çok çeşitli sektörleri, örneğin, eğitim, basın, görsel-işitsel sektör, şans oyunları ve alt yapı sektörlerini etkilemesi bakımından Avrupa Birliği'nde dikkat çekici hale gelmiştir. Sporun bu kadar fazla alana yayılması, etkilerinin değerlendirilmesini de zorlaştırmaktadır. Bu alandaki makro-ekonomik göstergeler, spor sektörünün dünya ticaretinin yaklaşık % 3'üne sahip olduğunu göstermektedir⁽⁶⁾. Spor bu açıdan hızla büyüyen ve yeni istihdam yaratması kuvvetle muhtemel temel sektörlerden birisidir. Son yıllarda Avrupa'da spor hızla gelişmiştir ve sporun artan ekonomik ve ticari eğilimi gerçek bir değişim yaratmıştır. Avrupa Birliği, işsizliği azaltmak için mücadele yürütürken, spor sektörü, yeni işlerin yaratılabileceği ve AB'nin altyapı yatırımları, yeni teknoloji, eğitim ve karşılıklı değişim programlarının olumlu etkiler için destekleneceği alanlardan biridir. Şimdilerde, yeni spor dallarından, sporla ilgili

kliniKlerden, sanatoryum ve yeni kaplıcalardaki büyümeden ve insanlar yaşlandıkça sağlıklı kalmanın yollarının aranmasına olan ilginin artmasından kaynaklanan yeni uzmanlıklar için iş olanakları ortaya çıkmıştır⁽¹⁶⁾.

Spor, Avrupa Birliği içerisinde kültür, eğitim, sosyal politikalar, toplum sağlığı başlıkları altında işlenen bir konudur. Özellikle nüfusun sosyal yapısı, toplum sağlığı, herkes için spor, spor ve çevre, eğitim ve spor ilişkisi, spor ve şiddet-holiganizm konularının, öncelikli çalışma başlıkları olduğu görülmektedir⁽¹²⁾. Diğer taraftan, 27 Haziran 1997 yılında gerçekleştirilen ve yayımlanan Amsterdam Deklarasyonu'nda da (deklarasyon no:29) belirtildiği gibi, Avrupa'da spor önemli sosyal ilişkilere işaret eder. Spor ulusal ve bölgesel kimliği temsil eder ve güçlendirir. Oyuncuları ve seyircileri birleştirir; seyircilere ülkeleri ile özdeşleşme olanağı verir. Spor, sosyal stabilizeye katkıda bulunur ve kültür ve kimliğe ilişkin bir simgedir. Birlik içinde, sözü edilen konularda, farklı kapsam ve ölçekte çok sayıda proje ve araştırma yürütülmektedir^(1,14).

Bu çalışmada amaç, Avrupa Birliği'nin spora ilişkin politika ve yaklaşımını spor kamuoyuna, politika oluşturacaklara ve spor bilimcilerin bilgisine sunmaktır.

AVRUPA BİRLİĞİNİN GEÇMİŞİ

"Avrupa Bütünleşmesi" hareketinin kökenleri ve bu yolda yapılan düşünsel plandaki çalışmalar XIII ve XIV. yüzyıllara kadar inmektedir⁽⁴⁾. Avrupa bütünleşmesine ilk adım olarak 9-10 Mayıs 1948'de Lahey'de 750 delegenin katılımı ile bir Avrupa Kongresi toplanır. Bu kongrede Avrupa hareketi (Movement Europeén) adlı örgüt kurulur. Avrupa Bütünleşmesi konusunda diğer bir gelişme de II. Dünya savaşı sonrası OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı)'nin kurulmasıdır. Avrupa Birliği'ne giden yolda bütünleşmeyi sağlayan üç temel neden olarak; "algılanan siyasi ve askeri tehditler, "ekonomik tehdit" ve "tarih boyunca yaşanan Alman-Fransız gerginliği" gösterilmektedir⁽⁴⁾.

Avrupa Birliği'ne ilişkin çabalar sırasıyla; "Schumann Deklarasyonu", İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'un 18 Nisan 1951'de imzaladığı Paris Antlaşması'yla oluşturulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (CECA- Communauté Européenne du Charbon et de l'Acier); daha sonra, Roma'da, 25 Mart 1957'de imzalanan antlaşmayla Avrupa Ekonomik Topluluğu kurulmuştur⁽⁵⁾. Bu, Avrupa Bütünleşmesi yolunda atılan önemli adımlardan bir tanesidir. Bu topluluğa 1973'te Danimarka, İrlanda ve Birleşik Krallık'ın katılımıyla topluluk genişlemiştir. 1986'da ise İspanya ve Portekiz'in topluluğa katılması, 1990'da eski Doğu Alman eyaletlerinin topluluğun parçası olmasına ek olarak, 1991'de Polonya, Macaristan, Çekoslovakya ile Avrupa anlaşmaları imzalanmış ve topluluk genişleme sürecine girmiştir. 9-10 Aralık 1991'de Maastricht'te Avrupa Konseyi toplanmış ve imzalanan Avrupa Birliği Antlaşması ile ekonomik ve parasal birlik doğrultusunda ilerleyen ve belirli alanlarda hükümetler arası işbirliğini içeren bir Avrupa Birliği kurulmuştur. Buna ek olarak yeni bir Avrupa vatandaşlığı yaratılması fikri benimsenmiştir. Topluluk, 1995'de Avusturya, Finlandiya, ve İsveç'in katılımıyla genişlemiştir⁽⁴⁾. Birliği yöneten

kurumlar şunlardır; demokratik yollarla seçilen Avrupa Parlamentosu, üye devletleri temsil eden ve bakanlardan oluşan Avrupa Konseyi, Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Doruğu, anlaşmaların koruyucusu olan komisyon, Topluluk hukukuna uyulmasını sağlayan Adalet Divanı ve Birliğin mali yönetimini izleyen Sayıştay. Ayrıca, ekonomik, sosyal ve bölgesel çıkar gruplarını temsil eden çeşitli çalışma ve danışma kurulları vardır. Birliğin dengeli gelişimine katkıda bulunacak projelerin finansmanını kolaylaştırmak amacıyla kurulmuş olan bir Avrupa Yatırım Bankası da bulunmaktadır. Ekonomik ve Parasal Birliğe katılan 12 AB üyesi ülkesinin ortak para birimi olan ve 1 Ocak 1999 tarihinden beri kaydi para olarak kullanılmaya başlanan Euro, 1 Ocak 2002 tarihinden itibaren bazı Avrupa ülkelerinde dolaşıma girmiştir.

Avrupa Birliği'nin amaç ve ilkeleri şu şekilde sıralanabilir;

- Avrupa Halkları arasında giderek daha güçlü biçimde kurulacak bir birliğin temellerini atmak
- Avrupa'yı bölen engelleri kaldırarak, ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişimini ortak eylemlerle sağlamak.
- Halkların yaşam düzeylerini ve çalışma koşullarını sürekli olarak iyileştirmek için çaba harcamak.
- Ticari ilişkilerde dengeyi, özgür rekabette dürüstlüğü sağlamak için varolan engelleri ortadan kaldırmak.
- Bölgeler arasındaki ekonomik dengesizlikleri en aza indirmek, ekonomik bütünlüğü güçlendirmek.
- Avrupa ile deniz aşırı ülkeleri birbirlerine bağlayan dayanışmayı pekiştirmek, bu yörelerin Birleşmiş Milletler Şartı'ndaki ilkelere uygun biçimde yaşam düzeylerini yükseltmek,
- Çeşitli kaynakların bir araya getirilmesiyle barış ve özgürlüğün korunmasını sağlamak, kendi ülkelerini paylaşan öteki Avrupa Halklarını çabalarına ortak etmeye çağırarak.

Avrupa Birliği'nde Sporun Geçmişi

Avrupa Birliği'ne giden yolda ilk kilometre taşlarından biri olan ve 1957'de gerçekleşen Roma Antlaşması imzalandığında, spor konusuna hiç değinilmemişti. Fakat başlangıç imzalarını atan ülkelerin (Belçika, Almanya, Fransa, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda) bu aşamada her konuyu içerecek bir metin oluşturmaları beklenemezdi. Örneğin, çevre de ilk anlaşmada değinilmeyen konulardandı; ancak günümüzde birliğin bu alandaki faaliyetleri büyük gelişme kaydetmiştir. Haziran 1984'te Fontainebleau Avrupa Konseyi "İnsanların Avrupası" konusunda yoğunlaşacak bir komite oluşturulmasına, dolayısıyla Avrupa Bütünleşmesine bireysel ve insani bir boyut katılmasına karar verdi. Hükümet veya devletlerin üst düzey yöneticileri, topluluk eğer yol kat ederse, bunun artık sadece ekonomik konularla sınırlanamayacağını farkına varmışlardı. Bir "ruha" gereksinim vardı. 1985'de, Milan Avrupa Konseyi, tam bir fikir birliğiyle "Addonina

Raporu"nu oluşturdu. Bu raporda sporun, tek bir topluluğa ait olma hissini destekleyebilecek tek fırsatı oluşturduğu noktasına dikkat çekildi⁽⁶⁾.

Yukarıdaki gelişim sürecini aktardıktan sonra, şu söylenebilir: AB'nin spora müdahil olması yeni bir çaba değildir ve uzun yıllardır gündemdedir. 24 ayrı Avrupa Komisyonu Departmanından 20'si, spor dünyasıyla doğrudan ilgili politikalar üzerinde düzenli olarak faaliyet göstermektedir. Bu faaliyetler insanların özgür hareketlerinden, spora ayrılan fonlar ve vergilendirmeye kadar geniş bir yelpazede yer almaktadır. Örneğin, AB'nin kararları, yarışma kuralları, televizyon yayın haklarını doğrudan etkileyecektir⁽⁹⁾. AB'nin, reklamlara ilişkin düzenlemesi spor etkinliklerinin finansmanını da etkileyecektir. Tek bir Avrupa sigorta pazarının yaratılması, diğer üye ülkelerde kurulmuş şirketlerden spor yaralanmalarına karşı sigorta poliçesi alınmasının yolunu açacaktır.

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE SPOR

Spor; eğitim, basın, görsel-işitsel sektör, şans oyunları ve alt yapı sektörlerini, vb. alanları etkilemesi bakımından Avrupa Birliği'nde önemini her geçen gün arttırmaktadır. Sporun bu kadar çok alana yayılması, etkilerinin değerlendirilmesini de zorlaştırmaktadır⁽⁶⁾. Bu alandaki göstergeler sporun günlük yaşamımızdaki önemini tam anlamıyla yansıtmamaktadır. Ancak genel olarak birkaç istatistik ve bundan çıkan sonuçları örnek vermek gerekirse, konunun boyutları Avrupa Birliği kapsamında daha iyi değerlendirilebilir(*):

- Yaklaşık 125 milyon AB vatandaşı herhangi bir spor etkinliğine katılmaktadır. Bu her dört kişi başına 1'den fazla bir rakamdır. Bireyler, bütçelerinin yaklaşık %2'sini spora ayırmaktadırlar ve bu rakam artma eğilimindedir.
- Almanya'da yapılan ayrıntılı bir çalışma, ülkede 85.000 spor kulübü ve organizasyonu olduğunu 700.000 için bu alana bağlı olduğunu ve sporun ülkenin gayri safi milli harcaması içinde %1.4'lük yer tuttuğunu göstermektedir
- Spor genellikle sağlık hizmetlerinde düşüş anlamına gelmektedir.
- Araştırmalar erkeklerin hafta içinde günde 10, hafta sonunda 15 dakikayı spora ayırdıklarını; bunun kadınlarda 5 ve 6 dakika olduğunu göstermektedir.
- Birlik içinde önemli farklar vardır; İsveçli kadınlar spora günde ortalama 8.5 dakika ayırırken, Yunanistan'da bu rakam 1 dakikanın altına inmektedir.

(*):The European Union and Sport, Office for official publications of the european communities, L-2985 Luxembourg, 1996, s.3.

Bir başka genel istatistik Avrupa ülkelerindeki sporun durumu hakkında daha ayrıntılı bilgi vermektedir :*

- Danimarka'da 1.850.000 kişi 10.000 spor kulübüne üyedir – ki, bu toplam nüfusun %36'sını oluşturmaktadır.
- Lüksemburg'da 1100 spor kulübünün 120.000 üyesi bulunmaktadır; bu da toplam nüfusun %30'nu oluşturmaktadır.
- Belçika'da 17.000 kulüp ve 1.400.000 üyesi vardır.
- Hollanda'da 4 milyon kişi kulüplere üyedir ve diğer 3 milyon kişi kulüp üyeliği olmaksızın yarı zamanlı sportif aktivitelere katılmaktadır. Bunun anlamı, bütün nüfusun en azından bir aktiviteye katıldığıdır.
- İspanya'da kamu ve özel kurumların Barcelona Olimpiyatları için şehirleşmeye (spor etkinlikleri, altyapı tesisleri, iletişim, vd.) yaptıkları toplam yatırım 6 milyar Euro'ya karşılık gelmektedir.
- Yunanistan'da spor-toto gelirlerinden yıllık ortalama 85 milyon Euro yardım sağlanmıştır.
- İngiltere'de ev halkının öncelikli harcamaları içinde spor dolaylı ve dolaysız olarak altıncı sırada gelmektedir.
- Almanya'da çalışan nüfusun %2'si, dolaylı ve dolaysız olarak spor alanında işlendirilmiştir.
- Fransa'da Albertville Kış Olimpiyatlarının açılış törenini on televizyon izleyicisinden sekizi izlemiştir.
- İtalya'da birinci futbol ligi 10 milyon taraftarı çekmiştir. Bu durum, Belçika nüfusuna eş değerdir.
- İrlanda'da nüfusun en az yarısı antik dönemden kalma popüler ve geleneksel sporu hafta sonları yapmaktadır.
- Portekiz'de spor gazetesi A Bole 170.000 adet basılarak ulusal gazeteler içinde en yüksek tirajı elde etmiştir.

*The European Community and Sport, Office for official publications of the european communities, L-2985 Luxembourg, 1992, s. 4.

Yukarıda verilen örnekler, sporun hemen her Avrupa ülkesinde, her yaş grubunda ve toplumun her kesiminde etkili bir sosyal olgu olduğunu göstermektedir.

Giyim sektörü, ekipman, oyuncak, vb. sektörler gibi spor ürünleri sektörü de, artık AB'yle sanayi arasındaki yakın ilişkinin yeni örnekleridir. Spor ürünleri sektörü, 15 üye ülkede 40.000 civarında kişiyi istihdam etmektedir ve üreticiler, standartlara uyum sağlamak, kişisel mülkiyet haklarını korumak ve rekabet politikasını güçlendirmek için AB'nin hareketlerini yakından takip etmek zorundadırlar. Aynı zamanda, üreticilerin faaliyetleri, Birliğin gelişmekte olan ülkelere yapacağı ithalatın hacminin belirlenmesinden, tasarım imalat normlarından, yanlış yönlendirilen reklamlar ve kullanım talimatları konularındaki düzenlemelerden etkilenecektir⁽¹⁸⁾.

Komisyonun spordaki temel ilgi alanı, ortak çıkarlar temelinde ilgili tüm kesimlerin aktif ve sürekli diyalog içinde olmalarına ilişkin çabaların oluşturulmasıdır. Bilginin her iki yönde de akması sağlanmalıdır. Birliğin, yeni AB kanunları hazırlarken spor dünyasının endişesi ve düşüncelerinden haberdar olmaya gereksinimi vardır. Öte yandan, spor otoriteleri de Birlikteki faaliyetlerini etkileyecek gelişmelere ilişkin ayrıntılı olarak bilgilendirmelidirler. 1991'den bu yana, iki yönlü diyalogun odak noktası, dünya sporu ve komisyon arasında daha iyi koordinasyonun sağlandığı Avrupa Spor Forumu'dur⁽⁶⁾. Forum, ulusal hükümetlerin spor bakanlarını, hükümet dışı organizasyonları ve uluslararası ve Avrupa federasyonlarından görevlileri bir araya getirmektedir.

1999'da, Olimpia'daki Avrupa Spor Konferansı, Forumun yerini almıştır. Bu konferans, Aralık 1999'daki, spora ilişkin raporun ortaya çıkmasında önemli rol oynamış ve Helsinki Avrupa Konseyi'ne sunulmuştur⁽⁹⁾. Avrupa Parlamentosu da spor ve AB arasında bir bağ oluşturmada önemli role sahiptir. Bu bağlantıları güçlendirmekten sorumlu komite, Kültür, Gençlik, Eğitim ve Medya Komitesi'dir. 1992'den bu yana, Avrupa Parlamentosu üyelerinden bir karşı-parti grubu, Birlikte sağlanan gelişmelere ilişkin uygulamaları incelemek için düzenli aralıklarla toplantı yapmaktadır⁽¹²⁾. Tartışılan tipik konular şunlardır: Sağlık ve güvenlik, eğitim fonları, istihdam alanı olarak spor sektörü ve revize edilen Maastricht Antlaşmasına, spor üzerine özel bir metin eklenip eklenmemesi.

Bu çok yönlü bağlantılar, Komisyon ve Avrupa Ulusal Spor Organizasyonları arasındaki ikili toplantılarla güçlendirilmektedir. Uygulama, işbirliğinin nasıl daha da geliştirilebileceği üzerinde çalışmak amacıyla iki yılda bir Avrupa spor direktörleri arasında yapılan toplantılara kadar uzanmıştır.

Avrupa Parlamentosu da, spor ve AB arasında bir köprü oluşturulmasında belirleyici rol üstlenmektedir. Bu ilişkileri zenginleştirme konusundaki temel sorumluluk, Parlamentonun Kültür, Gençlik, Eğitim ve Medya Komisyonuna aittir⁽¹²⁾. İki yönlü yoğun bilgi akışında temel rolü, Komisyondaki SPORT INFO EUROPE adı verilen özel bir yardım masası üstlenmektedir. Bu masa, kurum içinde ve dışında komisyonun çeşitli bölümlerinden gereksinim duydukları bilgilerin insanlara ulaşmasına yardımcı olmakta ve fikirlerin politika yapıcılara ulaşmasını sağlayan yararlı bir kanal olarak görev yapmaktadır.

Birliğin amacı, 'herkes için spor'dur. 1996'da 3.5 milyon ECU'luk bir bütçeyle bu iddia karşılanmaya çalışılmıştır ve belirli iki programa özel ilgi gösterilmiştir. Eurathlon, komisyon tarafından 1995'de değişik sporlara AB yardımları için çerçeve sağlanması amacıyla harekete geçirilmiş bir programdır. Herkes için sporu hedeflemiş bir program olmakla birlikte, programda nihai amaç, insanların birbirlerini daha iyi anlamalarının sağlanması ve bunu yaparken toplumsal engelleri ortadan kaldırmak ve sağlıklı eğitimi desteklemek için sporun bir amaç olarak kullanılmasıdır. Bu programların çoğunun; işsizlik, ırkçılık ve şiddeti geriletme, ya da erkekler ve kadınlar arasındaki fırsat eşitliğini desteklemek gibi özel amaçları bulunmaktadır. Bu amaçlar arasında, yöneticiler ve spor insanları için eğitim programları geliştirmek ve özel spor organizasyonlarını teşvik etmek bulunmaktadır⁽⁷⁾. İlk yılında, 700.000 ECU'luk bir bütçeye sahip olan programa çeşitli spor alanlarından bağımsız jüriler tarafından seçilen 80 proje desteklenmiştir. 1996'da ise atletizmden patene, eskrimden voleybola, kürekten paraşüte 50 değişik spor dalını içeren 175 proje desteklenmiştir. Desteklenen tek popüler spor futbol olmuştur. Projelerin hepsi, bireyleri, spor adamlarını veya en azından üç AB ülkesinden yöneticileri içermiştir⁽¹⁷⁾.

Engelliler için spor, Birliğin, AB içindeki tüm yurttaşların geçmişi ya da becerilerine

bakılmaksızın aynı fırsatlara sahip olması gerektiği yönündeki inancının açık bir yansımasıdır. Birlik nüfusunun yaklaşık %10'u, diğer bir deyişle, 36 milyonun üzerinde birey, spor alanındaki etkinliklerden bir kazanç sağlamıştır. Öne çıkan organizasyonlar arasında Lillehammer'daki Kış Engelliler Olimpiyatı (Winter Paralympic Games), Avrupa Tekerlekli İskemle Basketbol Şampiyonası, Avrupa Görme Engelliler Atletizm Şampiyonası, ve Atlanta'daki 1996 Engelliler Olimpiyatı sayılabilir. Bunlardan başka faaliyetler de desteklenmiştir. Program aynı zamanda, kalp nakli yapılan 80 kişinin her yıl düzenlenen Brüksel 20 km yol koşusuna katılımını, engelli sporcuların 1500 kilometrelik Paris-Santiago Compostello hacı yolu rotasındaki koşusunu ve Almanya'da, 400'ün üzerinde delegenin katıldığı spor rehabilitasyonu kongresini ve özel spor organizasyonlarını desteklemiştir. Diğer girişimler de şunlardır:

- Sporda ilaçla mücadele konusunda, Avrupa Konseyi'yle ortak bir kampanya olan ve atletler, öğretmenler, antrenörler ve doktorlar için ayrıntılı bir bilgi ve eğitim paketi içeren 'Temiz Spor Rehberi',
- Yarışma veya spor organizasyonları için spor ekipmanlarının ithaline yönelik kısıtlamaların sona erdirilmesi için önlemler,
- Sporda kullanılan at, köpek ve güvercin gibi hayvanlara yönelik düzenlemeler.

Amsterdam Deklarasyonu sporun AB düzeyinde ele alınmasına yönelik kararın verildiği adımdır. Birlik ilk kez Aralık 1999'da Helsinki Avrupa Konseyi'nde sunulan raporda spora yönelik bütüncül bir vizyona yer vermiş, bunu 2000'de Nice Avrupa Konseyi'ndeki Deklarasyon⁽¹⁴⁾ izlemiştir. Bu vizyon, sporun çeşitli politikalara yatay bir aracı olmasını öngören muhafazakar görüşü aşmaktadır. Bu, alanın homojen ve tutarlı bir tanımını oluşturmakta; sporun toplumsal işlevinin önemini vurgulamakta ve Birlik'in her politikasının uygulanmasında spora başvurulmasına gereksinim olduğunu altını çizmektedir. Komisyon, şimdi spor konusundaki Helsinki Raporu'nu izlemeyi üstlenmiştir. Günümüzde, sporun Birlik hukukunda nereye kadar söz konusu edilmesi gerektiği konusunda tartışmalar vardır⁽¹⁵⁾. Spor, yaş ve köken içermeden AB vatandaşları arasındaki en önemli ortak noktadır. Vatandaşların yarısından fazlası, ya 700.000 spor kulübüne bağlı olarak ya da başka şekillerde düzenli olarak sporla uğraşmaktadır. Yaklaşık iki milyon öğretmen ya da eğitmen ve gönüllü çalışan, iş saatlerini ya da boş vakitlerinin önemli bir kısmını spor faaliyetlerini organize ederek geçirmektedir. Bu kişiler, halkların sosyal birleşme ve kültürel kimlik konusunda önemli sorunlar yaşadığı şu sıralarda, eğitim ve toplumsal bütünleşmede yaşamsal bir rol oynamaktadırlar. Son yıllarda sporun toplumsal işlevi farklı bir olguyu daha gündeme getirmiştir: Stadyumlarda şiddet, yozlaşma, dopingin yaygınlaşması, genç sporcuların sömürülmesi, sporun daha dengeli gelişimini göz ardı eden ve ona zarar veren hızla kar sağlama çabaları. Bunlar bir yandan da spor ahlakı ve sporun örgütlenme prensipleri konularında da soru işaretleri yaratmaktadır⁽¹⁷⁾.

Üye ülkeler arasında pek çok farklılık olmasına karşın AB'de, sporun uygulanmasına ve

örgütlenmesine yönelik pek çok benzer yaklaşım ve özellik bulunmaktadır. Dolayısıyla spora Avrupa yaklaşımından söz edilebilir. Uzun yıllar boyunca, Avrupa spor yaklaşımı çeşitli olgulardan etkilenmiştir⁽¹⁵⁾:

- Spor yapanların ve seyircilerin sayısı açısından sporun popülaritesinin artması,
- Uluslararası karşılaşmaların sayısındaki artışla sporun uluslararası niteliğinin artması,
- TV yayın hakları için ödenen bedellerdeki görülmemiş artışla, sporun ekonomik boyutunun ciddi bir gelişme göstermesi.

Bu olgular, spor ve toplum için belli avantajlar sağlamaktadır. Örneğin son 10 yılda AB içinde spor endüstrisinin yarattığı istihdam %60 artarak 2 milyona ulaşmıştır⁽¹⁵⁾. Ancak bu olguların sporun bazı temel prensiplerini sarsabileceği, hatta onları etkileyebileceği de kabul edilmelidir. Bu etkiler şöyle sıralanabilir:

- Spor takviminin aşırı yoğunlaşması, doping kullanımının yaygınlaşması, sporu olumsuz etkileyen nedenlerden biri olabilir.
- Kazanç getiren spor etkinliklerinin artışı, ticari yaklaşımın tercih edilmesine yol açabilir; bu da spor prensiplerinin ve sporun işlevinin zararına olabilir.
- Bazı spor işletmecileri ve bazı spor kulüplerinin, sporun ekonomik potansiyelini sadece kendileri için maksimum gelire dönüştürmek amacıyla federasyonları terk etme girişimi söz konusudur. Bu eğilim, profesyonel ve amatör spor ile pek çok federasyonda yaygın olan yükselme ve küme düşme sistemi arasındaki finansal dayanışmaya zarar verebilir.
- Giderek daha erken yaşlarda üst düzey yarışma sporlarına yönlendirilen, başka eğitim alamamış genç sporcuları bekleyen tehlikeli gelecekte, başka işlerde istihdam edilmemeleri riski mevcuttur.
- Kısa yoldan kar elde etmenin yollarının aranması, sporun ticarileşmesi ve uluslararası boyut kazanmasıyla bağlantılı olarak, daha küçük ve daha az tanınan ülkelerin üst düzey sporcularının eşitsizliğe maruz kalmaları, bu sporcuların, yurt dışında yeteneklerinden sonuç almayı tercih etmelerine neden olabilir. Bu da, söz konusu ülkelerde sporun gerilemesine yol açabilir.

Avrupa Birliği'nde spor tartışmasında bir diğer önemli konu da, 'sporun eğitsel ve toplumsal rolünün güçlendirilmesi'dir: Amsterdam antlaşmasına eklenen spor üzerine deklarasyon, sporun önemini, özellikle de kimlik oluşturma ve insanları bir araya getirme konusundaki rolünü vurgulamaktadır. Dolayısıyla her üye ülkenin eğitim sisteminde sportif aktivitelerin bir yeri olması gerekmektedir. Spor etkinliklerinin temsil ettiği eşit fırsatlar, centilmenlik, dayanışma, vb. değerler genç insanların eğitim ve öğrenimlerine, demokratik ve toplumsal yaşama büyük katkıda bulunan spor kuruluşları tarafından diğer kurumlara aktarılmalıdır. Bunun temel gerekçesi, sporun en önemli kitlesel olgulardan biri haline gelmiş olmasıdır. Spor, tüm sosyal sınıfları ve bütün yaş gruplarını etkiler, toplumsal bütünleşme ve eğitim için vazgeçilmez bir araçtır.

Avrupa toplumunda sporun desteklenmesini artırmak, spora ilişkin değerlere saygı duyulmasını sağlamak, spor organizasyonlarının ve destekleme prensibinin bağımsızlığını güvenceye almak için, Avrupa Kuruluşları ve üye ülkeler ile spor organizasyonları arasında yeni bir ortaklığın oluşturulmasına gereksinim vardır. Bu ortaklığın temelini şu prensiplerden oluşması öngörülmektedir:

- AB, sporun Avrupa toplumundaki mümtaz rolünü kabul etmektedir ve toplumsal bütünleşme, eğitim ve kamu sağlığına katkıda bulunulması, federasyonların sağladığı genel çıkarlar gibi işlevleri yerine getirmesine büyük önem vermektedir,
- Sporun bütünleştirici özelliği ve bağımsızlığı korunmalıdır. Spor kulüplerinin ticari kuruluşlarca satın alınması, -eğer buna izin verilirse- şeffaf kurallara göre gerçekleştirilmelidir ve sporun yapılmasına ve spor ahlakına uygun olmalıdır,
- Yükselme ve küme düşme sistemi Avrupa sporunun özelliklerinden biridir. Bu sistem küçük ve orta ölçekli kulüplere daha iyi şanslar vermekte ve sporda hak edeni ödüllendirmektedir,
- Doping ve spor taban tabana zıttır. Dopinge mücadelede hiçbir tolerans söz konusu olamaz⁽¹³⁾,
- Genç sporcuların ticareti ile mücadele edilmelidir. Bir kulüp tarafından üst düzey yarışmalar için antrene edilen her genç sporcunun, spor eğitimine ek olarak meslek eğitimi de alması sağlanmalıdır,
- Spor federasyonlarının üstlenecekleri roller şunlar olmalıdır:
 - İlgili oldukları sporun organizasyonu ve desteklenmesi, bunun genel amaçlar doğrultusunda yapılması, ulusal birlik yasalarına uyumlu olması ve işlemlerin demokratiklik ve şeffaflık temeline dayandırılması,
 - Spor federasyonlarının, çeşitli düzeylerde yapılan spor (rekreasyondan elit düzeye) uygulamaları arasında gerekli dayanışmayı sağlamada anahtar rol oynaması,
 - Bu toplumsal işlevlerin özel sorumluluklar içermesi ve bu kurumların yarışmaları düzenleme yetkisinin tanınmasına temel oluşturması,
 - Organizasyon yöntemlerinin, sporda kenetlenmeyi ve katılımcı demokrasiyi sağlaması.

Diğer taraftan, sporun artan ekonomik ve ticari eğilimi gerçek bir değişim yaratmıştır. Örneğin, Avrupa Birliği spor karşılaşmalarının TV yayın hakları ile 1974'den beri ilgilenmektedir (ECJ Hukuki kararı: C-36/74 Walraeve v UCI [1974] ECR I-1405)(2). 1950'lerden bu yana, televizyon ve spor paralel bir gelişim göstermiştir: Her ikisi de ulusal düzeyde tek bir kamu televizyon kanalı ve ülke başına bir federasyon şeklinde örgütlenmiştir. Avrupa düzeyinde, Avrupa Federasyonlarının ya da kuruluşlarının üyeleridirler (örneğin, Avrupa futbolu için UEFA veya

batı TV istasyonları için EBU-Euorovision). Politik düzlemde Avrupa hareketinin karşılığı spor alanında Avrupa yarışmalarının ortaya çıkmasıdır. UEFA (The Union des Associations Européennes de Football- Avrupa Futbol Birliği) 15 Haziran 1954'de kurulmuştur⁽²⁰⁾ ve devamında Avrupa Kulüpler Şampiyonaları ortaya çıkmıştır. 1953'de Fransız gazetesi L' Equipe bir Avrupa Kupası fikrini ortaya atmıştır. Avrupa'da son zamanlarda alınan bir kararla, TV programlarına devlet yardımı, 'kamu desteği antlaşması' koşulları çerçevesinde, sadece kamu yararı olan programları için yapılabilecektir. Bu, kamu kanallarının, spor organizasyonlarının yayın haklarını satın almak için kamu kaynağından başka kaynaklar aramaları gerekeceği anlamına gelebilir. Bu durumda; 'söz konusu gelişme spora zarar mı verecektir' sorusu akla gelmektedir. Diğer bir deyişle toplum, spor etkinliklerini izlemek için decoder, seyir başına ödeme, vb. yollarla daha fazla ödemek zorunda kalabilir. Öte yandan daha küçük bütçeli bazı TV kanalları, daha az popüler sporları yayımlayabilirler, böylelikle halkın daha az ilgi gösterdiği sporlar desteklenmiş olur. Bunun en iyi örneği, İngiltere'de ilgi görmeyen bir sporken, televizyon yayınlarıyla en çok izlenen sporlardan biri haline gelen "snooker"dır⁽⁹⁾.

Avrupa Hukuku ve Spor

Avrupa Hukuku'nun insanların serbestçe hareket edebilmesine ağırlık vermesi ve ulusal düzeyde ayrımcılık yapılmamasına ilişkin temel prensip, profesyonel sporlar gibi ekonomik faaliyetler için de geçerlidir ve 1995'de Avrupa Adalet Mahkemesi (ECJ)'nin baktığı bir dava buna öncü olmuştur⁽²⁾. Dava, futbolla ve Belçika'lı bir futbolcu olan Jean Mare Bosman'la ilgili olmasına karşın, bu olayın çok geniş yansımaları olmuştur. Karar, AB'nin temel prensiplerini değiştirilemez biçimde sağlamlaştırmış ve işçilerin ya da çalışanların becerilerini başka üye ülkelerde sergilemelerini önleyen engelleri kaldırmayı amaçlamıştır. Ayrıca bunun profesyonel sporlara da uygulanabileceğini karara bağlamıştır. Artık bir sporcunun kontratı sona erdikten sonra, transfer ücretleri, başka anlaşmalar yapmasına bir engel olarak kabul edilmeyecektir. Bu kararın etkileri, diğer sporlara da yaygınlaşacaktır ve dava sadece 15 Avrupa Birliği üyesi ülkede değil, spor dünyasında da değişiklikler anlamına gelecektir.

Bosman davası diye anılan bu örnek tek değildir. Birliğin rekabet/yarışma politikası kuralları ilk kez 1990'da, spor organizasyonları için bilet satışlarına uygulanmıştır. Futbolseverler dünya kupasına hazırlanırken, Avrupa Komisyonu, tek bir tur operatörünün bu karşılaşmaların biletlerini bir paket turun içinde satma haklarını elinde bulundurmasının, rekabeti futbolseverlerin aleyhine kısıtlayan bir özel dağıtım anlaşması olduğuna karar vermiştir. Artık seyirciler, futbol maçları, atletizm yarışmaları ve diğer büyük spor organizasyonları için tek bir bilet mi alacaklarına, tura mı katılacaklarına, çeşitli dağıtımçıların tekliflerini inceleyerek karar vermektelerdir.

Avrupa Hukuku, aynı zamanda bir AB üye ülkesinde eğitim almış ve profesyonel olarak tanınan nitelikleri ve belgeleri edinmiş spor eğitmenlerinin, başka sınamadan geçirilmeden belgelerinin tüm AB'de geçerli olmasını sağlamaktadır. Bu müşterek tanıma sistemi, örneğin

Britanya'da veya Avusturya'da tenis öğretmenliği sertifikası almış kişilerin Fransa ve İtalya'daki tenis oyuncularını eğitmelerine olanak tanıyacak şekilde tasarlanmıştır.

Sınır ötesi yayınlar konusundaki AB düzenlemeleri -ki çoğu spor programlarını içermektedir-televizyon reklamları ve sponsorluk konularında bazı koşulları dayatmaktadır. Bunlar, spor organizasyonlarında herhangi bir bütün reklamını yasaklamaktadır. Uydu yayınları ve kablolu iletimler için de AB genelinde kuralların oluşturulmasına yönelik girişimlerde bulunmaktadır. Birlik aynı zamanda, spor karşılaşmalarının özel yayın haklarına ilişkin düzenlemeler ve ücretli TV kanallarının gelişimini, izleyicinin genel çıkarının korunmasının sağlanması amacıyla yakından takip etmektedir. Lüksemburg'daki Avrupa Adalet Mahkemesi, 1996'da, Avrupa Yayın Birliği'nin 67 üyesinin spor karşılaşmalarını yayınlamalarını sağlayan özel haklarla donatılması kararını iptal etmiştir⁽¹⁹⁾.

Holiganizm

Ne yazık ki spor, özellikle de futbol, küçük taraftar gruplarının şiddete başvurarak eğlenceyi bozdukları, çoğunluğun yaşamını tehlikeye attıkları olaylara da sahne olmaktadır. Birliğin, insanların serbestçe hareket edebileceği kabulü bağlamında, bir AB ülkesinden diğerine seyahat daha da kolay olmakta, bu tür olaylar da yaygınlaşmaktadır. Birlik, giderek artan bir çabayla holiganizmi engellemenin yollarını araştırmaktadır. 1996 Mart'ında, AB hükümetlerinin geliştirdiği ortak strateji; sorun çıkardığı bilinenlere ilişkin bilgilerin değerlendirilmesini ve sorunları uzaklaştırmak için seyahat düzenlemelerinin ayrıntılarının belirlenmesini ve holiganizm konusunda bir iletişim büroları ağının oluşturulmasını içermektedir. Önlemlerle, kamu düzenini koruma ve bireysel haklar ile hareket özgürlüğü ve uluslararası düzeyde ayrımcılık yapılmamasına yönelik AB kuralları arasında bir denge oluşturulmasının gerektiği de ayrıca vurgulanmaktadır⁽¹⁹⁾.

Avrupa Parlamentosu bilet satışlarının, spor alanlarında alkollü içecek tüketiminin ve spor alanlarının tasarım ve güvenliğinin koordinasyonunun sağlanacağı bir AB yaklaşımı geliştirilmesine ihtiyaç olduğunu belirlemiştir futbol kulüpleri, emniyet yetkilileri ve sporla ilgili diğer kurum ve kuruluşlarla, etkili önlemler alınması konusunda toplantılar düzenlenmektedir.

AB'de Sporun Geleceği

Son birkaç yılda görüldüğü gibi, AB'nin spor üzerinde sürekli artan bir etkisi bulunmaktadır. AB gelecekte de kaynaklarını belli spor etkinliklerini desteklemek için kullanmaya devam edecektir. Aynı zamanda, herkese eşit davranılması ve aynı fırsatlara sahip olunmasını sağlamak için oluşturulan AB kanunlarının, uygulanıp uygulanmadığı konusunda hakem olarak görevini sürdürebilir. Birlik, genişleme hazırlıklarını sürdürürken, spor, mevcut ve gelecekteki üyelerin halkları arasında yararlı bir köprü olacaktır. Tüm bu nedenlerden, AB ve spor dünyası arasındaki diyalogun iyi koordine edilmesi, mümkün olduğunca açık yürekli ve yapıcı olması önem taşımaktadır.

Avrupa Birliği'nin üzerinde durduğu konulardan biri de spor ve istihdamdır. Komisyonun bu konuda yayınladığı "Beyaz Rapor"da da⁽¹⁹⁾ tanımlandığı gibi, spor önemli bir istihdam kaynağı haline gelmiştir. İlk zamanlarda spor, bu işi ücretsiz olarak üstlenen amatörlerce organize edilmekteydi. Fakat şimdi, pek çok kişi, kendi hayatını kazanmak amacıyla sporu profesyonel olarak yapmak istemektedir. Profesyonel sporun gelişimine yönelik bu eğilim, pek çok kişinin daha fazla boş zamanı olduğu ve sporu denemek istedikleri gerçeğiyle birleşince, sporun çeşitli alanlarında istihdam büyümesi söz konusu olmuştur. Spora yönelik ilginin yoğunlaşmasının olumsuz yanı da; yetmiş spor adamlarının karşılaştığı sakatlanma ve yetersiz eğitim gibi sorunlardır. Öte yandan, erken profesyonelleşme için, vücutlarını aşırı zorlayan çocuk ve gençler, antrenörler tarafından profesyonelliğe zorlanan sporcular, aşırı zorlamaya rağmen spordan yeterince kazanç sağlayamayanlar, madalyonun sorunlar tarafını oluşturmaktadır.

SONUÇ

Görülmektedir ki, çeşitli sektörlerin gelişimi ve aşırımlar gibi bir çok konu, Avrupa Birliği çalışmaları içerisinde; halk sağlığı, eğitim, sosyal politikalar, çevre, kişi hakları çerçevesindeki hukuksal düzenlemelerle, çeşitli programlar aracılığıyla veya projeler yapılarak iyileştirilmeye çalışılmaktadır. Spor da bunlardan birisidir ve bu konuların içinde etkili şekilde yer almaktadır. Yukarıda ayrıntıları ile verilen bir çok konunun yanında, sporun kendi yapısını iyileştirecek projeler sürdürülmekte, anlaşmalar yapılmakta ve raporlar yayınlanmaktadır. Çünkü spor, kitleleri etkileyen, ekonomik ve sosyal fonksiyonları olan bir yapıya sahiptir ve bundan bütün Avrupa Birliği etkilenecektir. Sosyal bütünleşme, ırkçılıkla mücadele ve hoşgörünün desteklenmesi, ulaşılması istenen hedefler arasındadır. Sporun kendi yapısı içerisinde yer alan özel sorunlar da üye ülkelerin tamamında giderilmeye çalışılmaktadır. Örneğin, spor federasyonlarının yapılanmaları, liglerin statüsü, yayın ve bilgilendirme hakları, transfer ve serbest dolaşım, holiganizm ve diğer şiddet hareketleri, yarışmaların statüleri, spor pazarlaması ve istihdam, büyüyen spor sektörü ve ekonomiye etkisi, toplum sağlığı ve spor (herkes için spor), sporda ilaç kullanımı ve bununla mücadele, erken profesyonelleşme ve diğer benzeri konular, Avrupa Birliği ve Spor kavramında sporun özel sorunları olarak ele alınmakta ve düzenlemelere gidilmektedir. Yukarıda, gelişmelerin ayrıntılarıyla ele alındığı bu konular aslında dünya sporunun sorunlarıdır ve çözümler dünya sporuna yansiyacak çözümler olacaktır. Sonuç olarak, Avrupa Birliği, sporun çeşitli olumlu fonksiyonlarını yeni keşfetmemiştir. Ancak yaşanan olumsuz gelişmelerin de farkında olarak bu alanda gerçekleştirilecek iyileştirmeler, daha iyi bir geleceğe ve yaşama ulaşmaya yönelik çabalardır. Aslında Avrupa Birliği'nin sınırlarının dışına taşarak spora karışmak gibi bir niyeti bulunmamaktadır. AB, ne zaten yapılmakta olanı tekrarlamak istemektedir, ne de ulusal ve bölgesel düzeylerde daha iyi yapılabilecek şeyleri yapmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda, Avrupa Birliği faaliyetler yelpazesi, spor dünyasını da sarmalamaktadır. Bu değerlendirme kapsamında bakıldığında, Türkiye'nin bu çalışmalardan kendine pay çıkarması ve yararlanması gereken noktaları tartışmaya başlaması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Avrupa Birliği Kurumları, Tisa Matbaacılık, Ankara, 1996
2. <http://www.curia.eu.int>, (Mart 2002).
3. First European Conference on Sport , Olympia, 21 and 22 May 1999-RELATIONS Between Sport And Television- (Discussion paper for the Working Group) Brussels, 2000.
4. Profile 2001, Eko Danışmanlık Reklam ve Tanıtım Ltd. Şti, Ankara, 2001.
5. <http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/ozdemirs/kavram.pdf>, (Nisan 2002).
6. The European Community and Sport, Office for official publications of the european communities, Luxembourg, 1992.
7. <http://europa.eu.int/en/comm/dg10/infcom/eurath97/174-proj.html> , (Şubat 2002).
8. http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/pdf/2001/en_501PC0584.pdf, (Şubat 2002).
9. http://europa.eu.int/eur-lex/en/lif/dat/1991/en_391D0130.html, (Mart 2002).
10. http://europa.eu.int/comm/avpolicy/stat/quot_en.pdf , (Mart 2002).
11. http://europa.eu.int/comm/cdp/working-paper/enhanced_flexibility.pdf, (Şubat 2002).
12. [http://europa.eu.int/Directote-General for education and culture](http://europa.eu.int/Directote-General%20for%20education%20and%20culture)), (Mart 2002).
13. <http://europa.eu.int/comm/research/smt/hardop-en.pdf> ,(Şubat 2002).
14. <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/l35001.htm>, (Amsterdam-1997 ve Nice 2000 deklarasyonu) (Şubat 2002).
15. <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/l35005.htm>, (Mart 2002).
16. [http://europa.eu.int/comm/sport/doc/ecom/forum2000 \(IX.TH EUROPEAN SPORTS FORUM - LILLE 26-27/10/2000\)_conclusions_specificity_en.pdf](http://europa.eu.int/comm/sport/doc/ecom/forum2000%20(IX.TH%20EUROPEAN%20SPORTS%20FORUM%20-%20LILLE%2026-27/10/2000)_conclusions_specificity_en.pdf) (Şubat 2002).
17. http://europa.eu.int/comm/sport/doc/ecom/doc_consult_en.pdf ,(Şubat 2002).
18. http://europa.eu.int/comm/sport/doc/ecom/sport_emploi_en.pdf (European Network of Sport Science Institutes European Observatory of Employment in Sport Pr-Div/99-09/C6 Sport And Employment in Europe Final Report September 1999), (Şubat 2002).
19. The European Union and Sport, Office for official publications of the european communities, Luxembourg, 1996.
20. <http://www.uefa.com/uefa/aboutuefa/overview/index.newsId=2476.html>, (Nisan 2002).

**2003 YILI
KONGRELER TAKVİMİ**

BEDEN EĞİTİMİ VE SPORDA SOSYAL ALANLAR KONGRESİ

Tarih	: 10 – 11 Ekim 2003
Yer	: Gazi Üniversitesi Gölbaşı Kampüsü, Gölbaşı Sosyal Tesisleri, Ankara.
Düzenleyen	: Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
Kongre Takvimi	: 15 Haziran 2003 (Bildiri özetleri için son tarih) 15 Ağustos 2003 (Bildiri tam metni için son tarih)
Kongre Bilgileri	: http://www.besyo.gazi.edu.tr/kongre.html
İletişim	: besyo@gazi.edu.tr yildiran@gazi.edu.tr

IX. TÜRK SPOR HEKİMLİĞİ KONGRESİ

Tarih	: 24 – 26 Ekim 2003
Yer	: Dedeman Otel / Kapadokya
Düzenleyen	: Türkiye Spor Hekimliği Derneği, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Spor Hekimliği Anabilim Dalı
Kongre Takvimi	: 15 Eylül 2003 (Bildiri son gönderme tarihi) 1 Ekim 2003 (Bildiri kabullerinin katılımcılara duyurulması)
Kongre Bilgileri	: Doç. Dr. Ali Murat ZERGEROĞLU Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Spor Hekimliği ABD. / ANKARA Tel : 0 312 562 22 80; Fax : 0 312 562 20 01
İletişim	: zenger@medicine.ankara.edu.tr

SPOR YÖNETİMİ VE EKONOMİSİ SEMPOZYUMU

Tarih	: 5 – 6 Aralık 2003
Yer	: Ankara Üniversitesi 100. Yıl Konferans Salonu, Gazi Üniversitesi Gölbaşı Kampüsü, Gölbaşı Sosyal Tesisleri, Ankara.
Düzenleyen	: Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Ankara Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
Sempozyum Takvimi	: 11 Temmuz 2003 (Bildiri özetleri için son tarih) 31 Ekim 2003 (Bildiri tam metni için son tarih)
Kongre Bilgileri	: Ankara Üniversitesi, BESYO, 06150, Tandoğan / ANKARA Tel: 0 312 221 16 01 / 138 – 125; Fax: 0 312 212 29 86 Web Adresi: http://www.besyo.gazi.edu.tr/sempozyum.html
İletişim	: anilkan@pharmacy.ankara.edu.tr , unay@pharmacy.ankara.edu.tr balci@pharmacy.ankara.edu.tr